

RESPEKTFULLA RELATIONER?

- resultat från en intervjustudie och två fokusgrupper fokus personer med intellektuell funktionsnedsättning

Författare: Kerstin Kristensen

2017

Kvinnofrids

AKADEMIN

www.kvinnofrid.nu

INLEDNING	4
STYRGRUPP	4
ETISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	5
URVALSKRITERIER	5
ANTAL INTERVJUPERSONER.....	5
FÖLJANDE URVAL.....	6
UPPDRAGET FÖRÄNDRADES ÖVER TID.....	7
UPPDRAGET FRÅN START.....	7
FÖRÄNDRAT UPPDRAG.....	7
BEGREPPSBYTE.....	8
FÖRBEREDELSE.....	9
LSSL:RR	9
LÄST OM INTERVJUTEKNIK, PEER-INTERVIEWER OCH LIFE-STORYS	9
INFÖR INTERVJUGUIDEN.....	10
KURS LÄTTLÄST FÖR ALLA.....	11
SAMTYCKESBLANKETT OCH STÖDINFORMATION	11
INTERVJUGUIDE	12
TIDSLINJE-PICTOBILDER	13
TEST AV INTERVJUGUIDEN	13
TEST ATT SKRIVA LIVSBERÄTTELSE	14
ÅTERKOPPLING AV TESTINTERVJUerna	14
HUVUDBRY.....	15
OM NÅGON VAR UTSATT – UTSATTE NÅGON?	15
SKULLE LIVSBERÄTTELSEN LÄMNAS UT?	15
INTERVJUerna.....	16
LIVBERÄTTELSENA	16
ÅTERKOPPLING	17
FOKUSGRUPP KRING KATEGORIER	18
KATEGORIER.....	20
ANALYS	20
RESULTAT	21
RELATIONSKARTA	21
KATEGORIER OCH UNDERKATEGORIER.....	22
FRÅN KVALITATIVT TILL KVANTITATIVT MATERIAL.....	26
FÖRDELNING PER KATEGORI.....	27
FÖRDELNING PER RELATION	28
KOMBINATIONER – KATEGORIER & RELATIONER	30
ETT URVAL BEHÖVS OCH FRÅGAN ÄR - VAR GÅR GRÄNSEN?	30

RESULTATDISKUSSION	31
INFÖR MANUSSKRIVANDE.....	31
EFTERORD	33
REFERENSLISTA	34
INTERNETLÄNK DATUM	34
PAPPERSFORM.....	35
BILAGOR.....	36
BILAGA 1 - PRINCIPER FÖR BRA INTERVJUANDE.....	36
BILAGA 2 - TA FRAM FRÅGOR – VIA UTBILDNINGEN AV PEER-INTERVIEWER	38
BILAGA 3 – RAPPORTEN FRÅN FÖRSTA FOKUSGRUPPSTILLFÄLLET.....	39
BILAGA 4 – SAMTYCKEBLANKETT MED INFORMATION	44
BILAGA 5 - INFORMATION OM PROJEKTET OCH STÖD	46
BILAGA 6 - BILDER FRÅN ANDRA FOKUSGRUPPSTILLFÄLLET	47

Inledning

Projektet VIP:RR är ett projekt som initierats av mig, Kerstin Kristensen, KvinnofridsAkademin utifrån att jag varit med om att ta fram VIP-programmet, ett gruppmaterial som numera förvaltas av Eskilstuna kommun samt att jag kom i kontakt med forskaren Patsie Frawley¹, Deakin University på en NNDR² konferens på Island 2011.

Patsie Frawley hade varit med om att ta fram programmet *Living Safer Sexual Lives* (LSSL). LSSL är ett program som Frawley varit med om att ta fram och som liknar VIP. Därefter bearbetades programmet utifrån önskemål av de som var målgrupp för programmet, dvs. personer med intellektuell funktionsnedsättning och kom att handla om respektfulla relationer, *LSSL: Respectful Relationship*. LSSL:RR är ett program som leds av peer-educators³ och co-facilitators⁴. Min tanke var att skapa ett motsvarande program i Sverige. Tanken var att ta fram ett program som skulle ledas av personer med intellektuell funktionsnedsättning och som tog vara på erfarenheterna från VIP och hade fokus på relationer, därav projektnamnet VIP:RR.

I samband med att Eskilstuna kommun skulle ta över VIP 2014, frågade jag om det fanns intresse av att ta fram VIP:RR och det fanns det. Det är grunden till projektansökan VIP:RR. Eskilstuna kommun ansökte tillsammans med Föreningen Grunden, Eskilstuna om projektmedel från Allmänna Arvsfonden och fick positivt svar i februari 2016. Då den australiska kontexten skiljer sig från den svenska, gick det inte att återanvända deras nyckelindikatorer på ett svenskt VIP:RR, därför fanns ett behov att i projektet genomföra egna intervjuer och vaska fram egna ”key indicators” (nyckelindikatorer⁵) att bygga utbildningsmaterialet kring.

Kommunen startade parallellt med VIP:RR, en daglig verksamhet, Utbildning & Relationer, (U&R) där brukarna resp. handledarna ska fungera motsvarande som peer-educators resp. co-facilitators.

Styrgrupp

Mitt uppdrag startades i samband med första styrgruppsmötet den 21 april 2016 och avslutades den 31 augusti 2017. Uppdraget motsvarade under tiden en tjänst på fyrtio procent, vilket inkluderade restid från Göteborg till Eskilstuna.

Jag ingick i styrgruppen och dess möten var för mig viktiga för att kunna genomföra mitt uppdrag. Det var det forum där tidplanen justerades, där olika frågeställningar som dök upp i förberedelserna för uppdraget kunde ställas. Tidplanen behövdes bl.a. förändras utifrån när Utbildning & Relationer kunde starta.

¹ Kontaktperson för LSSL:RR, vid tillfället anställd vid La Trobe University, Melbourne

² Nordic Network of Disability Researchers

³ Peer-educators: personer som utbildar som har samma resurs dvs. funktionedsättning som deltagarna

⁴ Co-facilitators: personer som stöttar peer.educators i att hålla utbildningen

⁵ Begreppet nyckelindikator kommer att bytas ut mot kategori

Jag framförde önskemål om att kunna ha intervjuerna som forskningsunderlag, så frågan diskuterades med avseende på om kommunen skulle göra en etisk ansökan. Styrgruppen beslutade att inte göra detta och därmed riskera att få ett nej och få svårt att genomföra projektet. Det framkom dessutom att kommuner inte behöver göra etisk prövning vid intervjuer, då dessa kan ses som en verksamhetsförbättrande åtgärd.

Etiskt förhållningssätt

Det beslutades dock att intervjumaterialet skulle hanteras utifrån Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer⁶ dvs. informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Det har i praktiken inneburit att jag har arbetat utifrån ett etiskt förhållningssätt dvs. att intervjupersonen efter skriftlig och muntlig information har givit sitt skriftliga samtycke, att jag inte sparat materialet så att andra kunnat ta del av det och enbart använt materialet till det som intervjupersonen samtyckt till.

Urvalskriterier

I styrgruppen diskuterades vilka urvalskriterier som skulle ligga till grund för att hitta lämpliga intervjupersoner, hur många intervjuer och fördelningen utifrån de olika kriterierna. Kvalitetssäkringssamordnarna⁷ (KSS) inom Vård- och omsorgsförvaltningen, Eskilstuna kommun var de som ansvarade för att hitta intervjupersonerna.

Följande urvalskriterier har KSS haft att förhålla sig till:

▫ Kön 50:50	▫ Ålder
▫ LHBTQ	▫ Etnicitet
▫ Erfarenheter av/ ej av parrelation(er)	▫ Erfarenhet av korta/långa relationer
▫ Boendeform	▫ Sysselsättningsform
▫ (Utbildning)	

Antal intervjupersoner

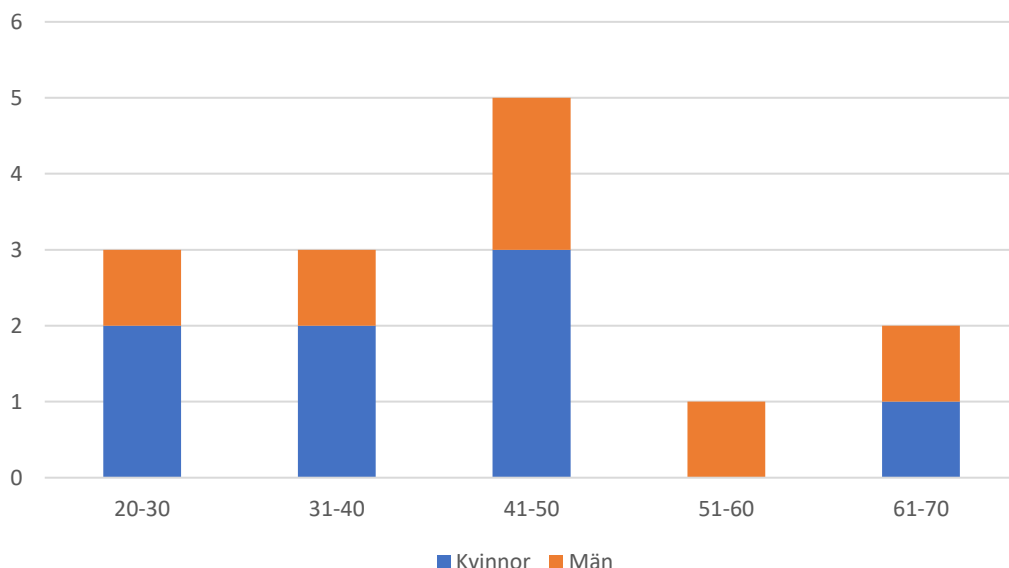
Antalet intervjupersoner kom att förändras över tid, utifrån att förutsättningarna ändrades dvs. vem som skulle genomföra intervjuerna och vilken rimlig tid som kunde avsättas. Styrgruppen beslutade att tio personer skulle intervjuas dvs. fem män och fem kvinnor. Nio kvinnor och tio män kom att tillfrågas innan vi hade tio intervjupersoner som ville bli intervjuade. Eftersom testintervjuerna genomfördes på två peer-educators ansåg jag att alla aktuella peer-educators på U&R skulle ha erfarenhet av att bli intervjuade och därmed utökades antalet intervjuer med ytterligare tre personer. Det innebär att femton intervjuer påbörjades och fjorton genomfördes, då en av intervjupersonerna valde att avbryta under huvudintervjun.

⁶ <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

⁷ Linda Winter Vikström, KSS var huvudansvarig

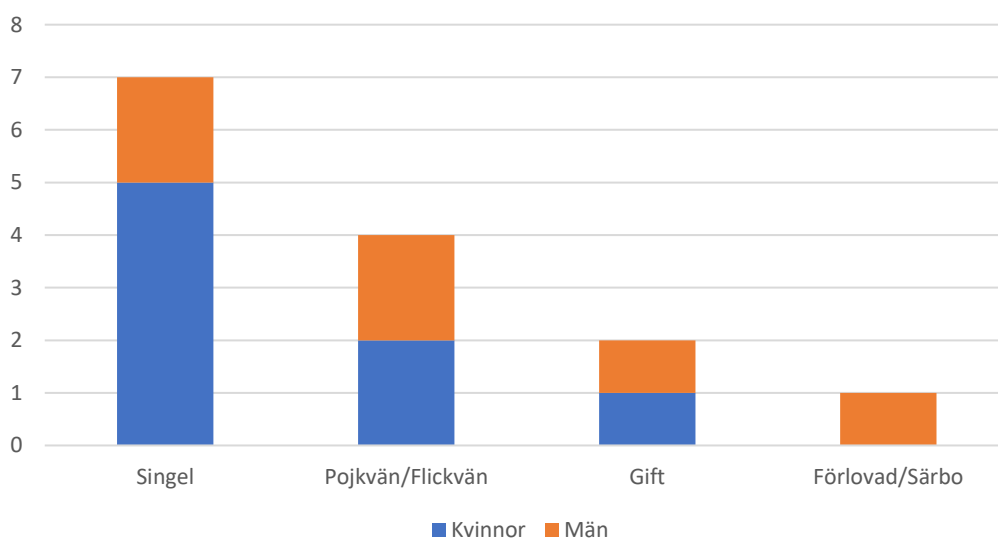
Följande urval

Totalt intervjuades sex män och åtta kvinnor. Gruppens medelålder var 42 år, från den yngste som var 21 till den äldste som 64 år.

Figur 1: Åldersfördelning intervjupersonerna

Innan intervjuerna fanns det inte så stora möjligheter att veta något om deras erfarenheter av relationer dvs. kriteriet erfarenhet av relation, både långa/korta relationer. Vad som kom fram i intervjuerna var att alla hade erfarenhet av fasta relationer och att det fanns de som hade haft många relationer, vissa hade haft långa relationer. En kvinna och en man uttalade att de haft samkönade relationer.

Figur 2: Fördelning civilstånd

Uppdraget förändrades över tid

Uppdraget från start

Uppdraget från början bestod av att ingå i styrgruppen, ta fram en intervjuguide med stöd av Föreningen Grunden och U&R samt ta fram information och samtyckesblanketter. Jag skulle testa intervjuguiden och sedan under två dagar förbereda och utbilda peer-educators i intervjuteknik samt att använda intervjuguiden.

Därefter var mitt uppdrag att sammanställa intervjuerna och ur dem vaska fram nyckelindikatorer. Dessa skulle även bearbetas i fokusgrupp med Föreningen Grunden resp. Utbildning & Relationer. Jag skulle även skriva de fyra livsberättelserna utifrån bearbetningen av nyckelindikatorerna och som sedan skulle ligga till grund för manus. I mitt uppdrag ingick även att vara ett stöd i framtagandet av utbildningsmaterialet.

Inledningsvis tog jag fram en intresseanmälan för att hitta intervjupersoner, formulerade en samtyckesblankett samt satte samman information om vilket stöd som skulle kunna erbjudas intervjupersonerna, om behov uppstod.

Förändrat uppdrag

Parallellt med att jag arbetade med att ta fram intervjuguiden, testa densamma på två peer-educators och förbereda mig för att utbilda peer-educators inför peer-interviewing⁸ diskuterades genomförandet av intervjuerna.

Ambitionen var hela tiden att involvera personer med intellektuell funktionsnedsättning så mycket det som möjligt. Men precis som i framtagandet av LSSL:RR insåg styrgruppen att det fanns etiska och metodiska svårigheter och att det behövdes tas hänsyn till funktionsnedsättningarnas karaktär, därav ändrades genomförandet av intervjuerna.

När styrgruppen tittade på tidsplaneringen för genomförandet av peer-interviewer och funderade på de etiska aspekterna kring peer-interviewer förändrades mitt uppdrag. Om peer-interviewer skulle genomföras i Eskilstuna kommun, då var risken stor att de involverade kände varandra, vilket vore oetiskt. Detta innebar att genomförandet behövde förändras.

Styrgruppen funderade på att både låta projektkonsulten genomföra några intervjuer i Göteborg och låta peer-educators göra intervjuer i ex. Norrköping och Strängnäs. Vi insåg efter lite tidsplanering att intervjuer utanför Eskilstuna samt uppföljningsintervjuer skulle kräva mycket mer tid än vad som var möjligt att avsätta. Det skulle innebära att peer-educators och co-facilitators skulle ta sig fram och tillbaka vid minst två tillfällen kanske tre. Och det skulle i sin tur ta mycket resurser från den nybildade dagliga verksamheten U&R, så det beslutades att intervjuerna inte skulle genomföras av deltagarna vid U&R.

⁸ Peer-interviewer: personer som har samma funktionsnedsättning som intervjupersonen är intervjuare, "peer to peer" översatt – kompis till kompis (peer=jämlike)

Då fanns två alternativ kvar, antingen att jag och en manlig kollega alternativt enbart jag skulle göra intervjuerna. Båda alternativen krävde förändringar i tidsplaneringen och i budgeten eftersom jag enligt planerna inte skulle ansvarat för intervjuerna överhuvudtaget, utan enbart utbilda peer-educators och bearbeta resultatet tillsammans med U & R samt Föreningen Grunden.

Efter noga övervägande beslutades att jag ensam skulle genomföra alla intervjuerna. Detta efter en genomlysande diskussion om det skulle krävas en manlig intervjuare för manliga intervjupersoner och vice versa. Styrgruppen fann att det fanns en poäng med det, men det praktiska i planerande och genomförande samt att intervjupersonerna har en vana av att prata med personal av båda könen, avgjorde beslutet.

Begreppsbyte

I arbetet med att hitta nyckelindikatorer, som beskrivs senare, har jag letat efter gemensamma erfarenheter, det som i projektbeskrivningen kallas nyckelindikatorer. Jag har utgått från att det behövs några personer vars citat beskriver liknande erfarenheter.

I det arbetet har jag funnit att några av erfarenheterna inte kan ligga tillgrund för en tydlig avgränsad nyckelindikator, det är erfarenheter som var snarlika men ändå inte.

Därför har jag valt att nedan använda begreppet kategori och underkategori, för att visa att det inom en kategori finns underkategorier som är erfarenheter som inte så många personer delgett men som i en helhet kan kopplas samman.

Förberedelser

LSSL:RR

Eftersom LSSL:RR skulle ligga tillgrund för genomförandet av intervjuer så läste jag åter deras slutrapport *Living Safer Sexual Lives- Final Report*⁹ samt gick igenom deras programmaterial som enbart finns tillgängligt som tryckt version. De genomförde tjugofem kvalitativa intervjuer i ett forskningsprojekt. De eftersträvade att få 50:50 vad gällde kön och ville ha med intervjupersoner med liten eller stor erfarenhet av relationer, erfarenhet av samkönade relationer, av korta respektive långa relationer samt jämn fördelning av ålder. De tittade även på etniskt ursprung, boendesituation, dvs. de ville ha med de som bodde kvar hemma, i eget eller gruppbode alternativt institution

De var fyra personer som intervjuade och de träffade varje intervjuperson vid tre tillfällen, som varade två till sex timmar. De skrev ut intervjuerna mellan tillfällena som förberedelse inför nästa intervjutillfälle. Kontinuerligt var personer med intellektuell funktionsnedsättning delaktiga i processen och i designen av intervjuguiden. De bidrog även med tankar och kunskap kring det etiska tänkandet kring intervjuerna.

Den australiska intervjuguiden innehöll tematiska frågor om; nuvarande liv, intressen, relationer, barndomsminnen, information om och frågor om erfarenheter av olika relationer och till sist den senaste relationen. Vad de kom fram till var avsaknaden av möjligheter att konsultera om detta med sexualitet och relationer samt någon att prata med om sex och relationer. Rapportförfattarna saknade forskning att lita sig på inom området. De frågade även om vilken information intervjupersonerna hade om relationer och varifrån de fått sin kunskap samt omgivningens synpunkter/attityder och värderingar.

Sommaren 2016 medverkade jag vid en konferens i Melbourne och träffade Patsie Frawley och några andra co-facilitators. Jag berättade om VIP:RR och passade på att ställa frågor kring hur de genomfört intervjuerna. Det som kom fram och som kom att påverka genomförandet, var att de betonade vikten av ett lära-känna-tillfälle innan själva intervjun genomfördes. De påpekade att berättelserna skulle vara max fyra A4-sidor med dubbelt radavstånd och textstorlek 14 punkter, för att det skulle vara möjligt för intervjupersonen att självständigt ta del av sin berättelse. De poängterade att berättelsen skulle återkopplas och godkännas av intervjupersonen och att denne då skulle få välja namn på de som ingick i historien och var historien tog plats.

Läst om intervjuteknik, peer-interviewer och life-stories

Inledningsvis planerade jag arbetet med att ta fram en intervjuguide utifrån att den skulle användas i peer-interviewer, dvs. att intervjuguiden skulle användas av peer-educators och co-facilitators. För att hitta en bra ram att utgå ifrån behövde jag söka en hel del på Internet. Jag letade efter rapporter

⁹ Johnson K., Hillier, L., Harrison L., & Frawley P. (2001) Australian Research Centre in Sex, Health and Society, La Trobe University

om peer-interviewing¹⁰, om att skriva life-stories/livsberättelser. Sökord som life-story/stories, oral history, livsberättelser, peer-interviewer m.fl. Utifrån att ha läst olika rapporter sammanställde jag inför utbildningen av peer-educators ett underlag, se bilaga 1.

Inför intervjuguiden

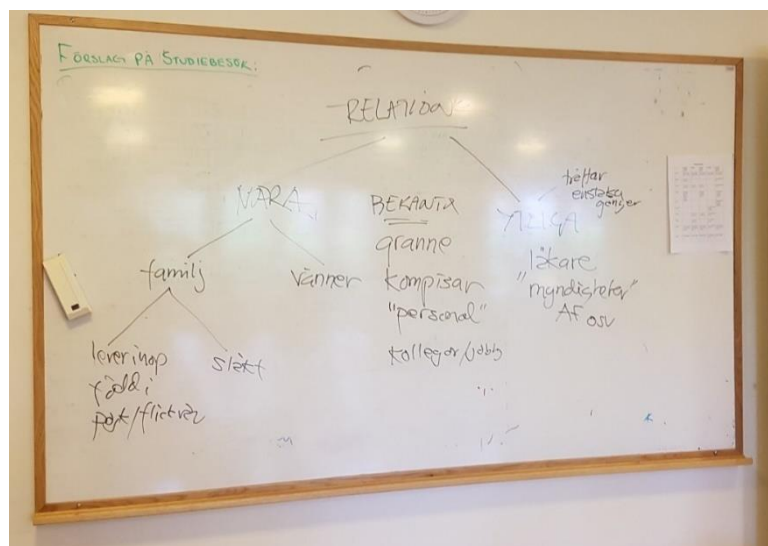
Jag satte samman en intresseanmälan till Föreningen Grundens medlemmar som också skulle fungera som en inbjudan till kommande fokusgrupp. Jag letade på Internet efter frågor om relationer och satte samman tankar i bilaga 2.

Jag planerade ett fokusgruppuplägg med fokus på relationer. Målet var att ta reda på hur de närvarande definierade relationer och hur de ville gruppera dem, dvs. vilka grupper som skulle kunna användas i en intervjuguide.

På uppdrag av mig tog den dagliga verksamheten *Kan och Vill*¹¹ fram inplastade picto-bilder, 5 x 5 cm som förställdes/utgick från picto-bilder på "människor" i olika roller och relationer som deltagarna möter i sin vardag såsom familj, kärlekspartners, sexpartners, vänner, kompisar, personal av olika slag. Både de som ger ett personligt stöd och andra personalkategorier såsom kassörska, frisör, läkare m.fl.

Dessa kort delades ut till deltagarna på de två fokusgrupperna och de fick gruppera dem och sätta namn på grupperna. Båda fokusgrupperna fick också diskutera om det t.ex. var skillnad på vän och kompis, familj och släkt, kärlekspartner-sambo-den som en är gift med osv.

Jag skrev en fokusgrupprapport på lätt svenska, se bilaga 3. Resultatet från de båda fokusgrupperna gav snarlikt resultat. Det som blev tydligt är att de svarande skiljde på nära relationer och ytliga relationerna, se figur 3.

Figur 3 - Fokusgrupp om relationer, Fokusgrupp 1: Utbildning & Relationer

¹⁰ Peer-interview, (peer betyder en jämlike) det innebär att en person med funktionsnedsättning intervjuar en annan person med samma funktionsnedsättning

¹¹ Kan och vill, Tomas

Kurs Lättläst för alla

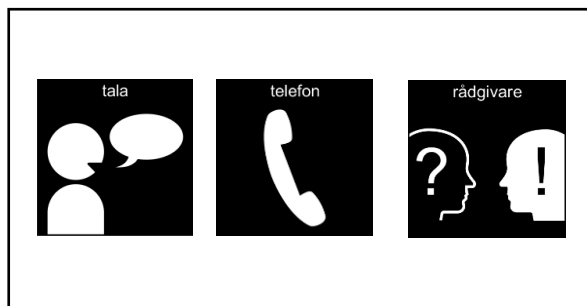
För att kunna skriva livsberättelserna behövde jag kunskap om att skriva på lätt svenska och fick tillsammans med personal inom Eskilstuna kommun delta i en utbildning *Lättläst för alla*, levererad av Språkkonsulterna¹².

Innan kursen fick vi i uppdrag att skriva en text som utbildaren skulle ha tillgång till innan kursen. Under kursen fick vi chans att bearbeta samma text och skicka in den igen för återkoppling. En mycket givande utbildning som var nyttig att ha med då livsberättelserna skulle skrivas.

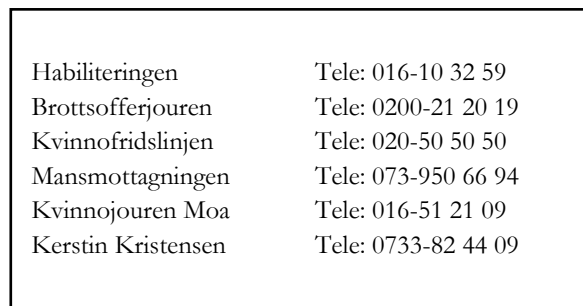
Samtyckesblankett och stödinformation

Mitt uppdrag var att inför intervjuerna ta fram en samtyckesblankett. Det blev att titta på andra blanketter och söka på Internet¹³. När ett skelett fanns på plats skulle blanketten skrivas på lätt svenska, se bilaga 4. Därutöver tog jag fram information om projektet och vad intervjun skulle användas till samt information om vilket stöd som fanns att få, se bilaga 5.

Det var av stor vikt att bidra med information om vilket stöd som fanns att tillgå efter intervjun. De intervjuade fick information om att det kan hända att de efter intervjun kanske skulle vilja ha någon att prata med. Förutom den skriftliga information om vilka den intervjuade kunde ta kontakt med samt skapade jag ett visitkort med samma information.

Figur 4 - Visitkort – framsidan med picto-bilder

Figur 5 - Visitkort - baksidan med stödinformation

Inför detta införskaffade jag ett externt mobilnummer som jag hade i en egen telefon som intervjupersonerna kunde nå mig på, om de ville/behövde prata eller bara ändra tid för kommande intervju osv.

¹² https://sprakkonsulterna.se/wp-content/uploads/lattlast_for_alla.pdf | 170621

¹³ <http://www.indiana.edu/~cshn/forms.html> | 160509

<http://mah.se/fakulteter-och-omraden/Halsa-och-samhalle-startsida/Institutioner/Institutionen-for-socialt-arbete/Forskning/Forskningsplattformen-Social-utsatthet-och-socialt-arbete/Forskning/Lackageprojektet/Kvantitativa-studien/> | 160502

<https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:809208/FULLTEXT01.pdf> | 160512

Intervjuguide

Utifrån resultatet av de första fokusgrupperna och med vetskapen om att det var jag som skulle genomföra intervjuerna tog jag fram en semi-strukturerad och tematisk intervjuguide.

Följande hade jag som en minneslista och att använda om samtalet inte böljade mellan mig och intervjupersonen:

- *Allmänt*
 - Hur ser din familj ut idag?
 - Hur såg din familj ut innan?
 - Hur bor du nu?
 - Var bor du nu?
 - Bor du tillsammans med någon?
 - Har du barn?
 - Har du husdjur
 - Var bodde du som liten
 - Vilka bodde du ihop med då?
 - Husdjur? Då/Nu...
- *Fritid*
 - Vad gillar du att göra när du är ledig?
 - Vad gjorde du när du var yngre?
- *Sysselsättning*
 - Har du en sysselsättning nu, typ jobb, skola...
 - Vad har du gjort innan?
- *Vilka personer har du runt dig i ditt liv nu?*
 - Någon som är viktigast?
 - Vem är viktigast för dig nu
 - Vem var viktigast när du växte upp?
- *Vilka har påverkat dig mest?*
- *Vad har påverkat dig mest?*
 - Något minne som är bra?
 - Något som är minde bra när du tänker på det...
- *Har du någon... (god man/kontaktperson/Psykolog/vän)*
- *Har du någon som*
 - du litar på
 - du kan prata med
 - hjälper dig med praktiska saker
- *Kärlek – vad känns bra, vad känns inte bra?*
 - Nuvarande
 - Tidigare
- ***Avsluta positivt!***
 - Tacka för förtroendet!

Tidslinje-Pictobilder

Jag bestämde mig under testintervjuerna för att komplettera intervjuguiden med en tidslinje¹⁴. dvs. att jag skulle ha med ett långt papper och på det rita en linje, markera var personens liv startade och var vi är nu. Jag skulle berätta att hen skulle få berätta med egna ord om hur dess liv varit, från när hen var liten fram tills nu och att det inte behövde vara i någon speciell ordning. Likaså skulle jag ha med picto-bilderna som ett sätt att knyta intervjugpersonen till målområdet – relationer.

Test av intervjuguiden

Intervjuguiden testades på två peer-educators och intervjuguiden koncentrerades därefter från att ha varit två A4-sidor till en sida. Det var tydligt att några av frågorna var snarlika och att det dessutom underlättade att slippa vända på pappret.

Tidslinjen fungerade bra och jag förklarade för intervjugpersonen, att den allra mest var ett verktyg för mig. Jag berättade att jag skrev ner minnesord runt ett årtal som jag ville återkomma till i samtalet men också att det var ett sätt för både mig och den andre att komma ihåg vad vi samtalat om.

Det var även en god hjälp att ha med picto-bilderna. De gav möjlighet att ta fram berättelser kring relationer som inte kommit upp i samtalet.

Figur 6: Foto på pictobilder från första fokusgruppen

¹⁴ Livsberättelser som metod för att utveckla daglig verksamhet, Rehn A. FoU-rapport 77:2015 sid 29

Test att skriva livsberättelser

Det inspelade materialet skrevs ut av personer som inte kände intervjupersonen. Efter att jag fått det skriftliga materialet raderades inspelningen av den som skrivit ut.

När jag tog del av den utskrivna texten från de två testintervjuerna insåg jag att jag skulle behöva få ner cirka åttio sidor, dubbelradig text till fyra! Det skulle innebära att väldigt mycket erfarenheter inte skulle få plats¹⁵. Efter mycket läsande valde jag ut sådant som, utifrån min mening, skulle kunna vara av vikt i framtagandet av kategorierna. Båda intervjupersonerna hade till exempel erfarenheter av mobbing, vilket jag då aktivt valde att enbart ta med i den ena av berättelserna. Det var dock viktigt att berättelsen speglade det de berättat och det vi samtalat kring.

Återkoppling av testintervjuerna

Vid det följande mötet med intervjupersonerna inledde jag med att förklara problemet med att få ihop fyra sidor utifrån åttio och att den berättelse jag skulle komma att läsa upp inte på långa vägar var en livsberättelse, utan egentligen en delberättelse. Jag förklarade att jag valt saker och händelser i texten som jag tyckte var speciella och som VIP:RR skulle ha ”nytta av”.

Det var roligt att återkoppla till de två test-intervjupersonerna, då de blev så glada av att få höra sin berättelse. En känsla jag fick var att de var allra mest glada och nöjda med att någon hade lyssnat på deras berättelse och att de hade fått ge sin egen bild av sitt liv, med egna ord utan att någon ifrågasatte dem.

Jag läste upp berättelsen, frågade om det stämde och det gjordes justeringar, såsom att de valde andra namn på personerna som figurerade i berättelsen och att de valde var berättelsen tog plats. De fick ett förslag av mig om vilken rubrik berättelsen skulle kunna ha och hade möjlighet att även här ändra om de ville.

¹⁵ Livsberättelser som metod för att utveckla daglig verksamhet, Rehn A. FoU-rapport 77:2015 sid 38-39

Huvudbry

Om någon var utsatt – utsatte någon?

Det som jag började fundera över, inför intervjuerna, var om det skulle framkomma att någon blivit utsatt eller själv utsatte någon annan för våld. Hur skulle jag reagera och eventuellt agera? Jag bestämde mig för att jag inte skulle agera *under förutsättning* att jag inte, av det som framkom, uppfattade att det var *fara för livet* eller om den som berättade själv ville att jag skulle agera på något sätt.

Skulle livsberättelsen lämnas ut?

I samband med återkopplingen fick de två intervjupersonerna sina berättelser på papper och berättelsen skickades även till dem på e-post. Efter att jag skickat berättelserna på e-post, kände jag att det inte var helt etiskt rätt. Jag tog upp frågan i styrgruppen och efter diskussion beslutades det att ingen skulle få ta del av sin berättelse mer än vid återkopplingen. Ingen skulle få den på papper eller digitalt, för även om respektive berättelse avidentifierats, så skulle den behöva avidentifieras mer om den skulle spridas.

Innan beslutet togs, om att ingen mer än jag skulle arbeta med att analysera livsberättelserna, fanns det en önskan om att jag skulle leverera fem livberättelser. Fem livberättelser som skulle avidentifieras ännu mer, så att de skulle kunna läsas och analyseras av peer-educators och co-facilitators på U&R. Jag avidentifierade därför fem berättelser som distribuerades till projektledaren och co-facilitators. Dessa kom dock inte att användas.

Intervjuerna

Efter att intervjuguiden var testad och justerad genomförde jag alla intervjuerna på liknande sätt som beskrivits innan. Jag träffade de tio intervjupersoner, de som ej arbetade på Utbildning & Relationer, vid två tillfällen.

Första tillfället träffades jag och intervjupersonen för att lära känna varandra, bestämma om det skulle bli någon intervju och boka tid för huvudintervjun. Vid lära-känna-tillfället berättade jag om vad intervjuerna skulle användas till, att samtalet skulle spelas in och skrivas ut. Vid detta tillfälle skrev intervjupersonen även under samtyckesblanketten samt fick skriftlig information om projektet och stödinformation överlämnades. Vid två av lära-känna-tillfällena satt ansvarig kvalitetssäkringssamordnare med i rummet, men inte vid huvudintervjun. De peer-educators som arbetade på U&R hade redan träffat mig vid flera tillfällen, så med dem genomfördes enbart själva huvudintervjun.

Andra tillfället, det vill säga huvudintervjuerna, tog en till en och en halv timma. Av alla fjorton intervjupersoner uppfattar jag att det kanske var en som inte riktigt förstod frågorna fullt ut, men som ändå berättade saker om sig och sitt liv. Det som jag upplevde, precis som intervjuerna i LSSL:RR, svårigheter att ta upp var frågor om sexuellt våld. Det var dock några intervjupersoner som tog upp sådana erfarenheter i intervjuerna.

Intervjuerna genomfördes på en plats som intervjupersonen själv valt och hen fick välja om det skulle finnas fika eller ej. Åtta av intervjuerna genomfördes i en lokal i kommunhuset på Munktellstorg, tre genomfördes i deras hem och tre på deras arbetsplatser.

Livberättelserna

Alla intervjuerna transkriberades även denna gång av personer som inte kände intervjupersonerna och när jag fått det skriftliga intervjumaterialet raderades inspelningen av den som transkriberat intervjun.

När jag fått alla intervjuerna transkriberade såg jag att även dessa låg på sextio till åttio sidor dubbelradig text. Textmassan halverades när jag tagit bort mina inlägg i samtalet.

Jag behandlade intervjuerna var och en för sig, men hade i bakhuvudet vad de andra intervjuade hade pratat om när jag gjorde ett aktivt val av vad som skulle vara med i respektive livsberättelse. Urval har utgått utifrån likheter men också utifrån vad som skiljt dem åt. Bland annat hade alla som intervjuats någon slags erfarenhet av mobbing, oftast i skolan, men det fanns även de som hade mobbats på hemmaplan. Även om mobbing fanns med i allas liv kom inte den dominerande kategorin att finnas med i alla livsberättelser, utan valdes bort i de flesta av berättelserna för att kunna belysa även andra gemensamma erfarenheter, då det var så begränsad plats.

Livberättelserna är på lätt svenska och jag har enbart gjort mindre grammatiska förändringar från muntlig till skriftlig form för att berättelsen ska flyta. Övriga ändringar har gjorts för avidentifiering.

Återkoppling

Som jag tidigare skrivit var det viktigt för mig att den som intervjuats och skulle få sin berättelse uppläst eller läsa den själv, visste att det som var med i berättelsen speglade vårt samtal men att inte allt fanns med. Att det egentligen inte var en livsberättelse utan snarare en delberättelse. Så jag startade alla återkopplingar med att berätta detta och exemplifierade det med att alla hade erfarenheter av mobbing, men ...

Återkopplingarna genomfördes oftast på intervjupersonens arbetsplats, tio av fjorton. Två genomfördes i hemmet och två i kommunens lokal på Munktellstorg. Ingen av intervjupersonerna hade önskan om stora ändringar av texterna utan det handlade främst om något smärre missförstånd och att de önskade ändra namn och plats. Ingen önskade byta rubrik på berättelsen.

En av dem önskade att läsa texten själv, övriga fick den uppläst av mig. Det var vid några tillfällen lite känsligt att läsa berättelsen. I ett fall hade intervjupersonen berättat hur elak hens mamma varit och när jag kom för att återkoppla berättade hen att mamman avlidit för en månad sedan. I ett annat fall hade intervjupersonen uttryckt önskan om att flytta ihop med sin partner och när jag frågade hur det gått med förhållandet, hade det tagit slut. Allra svårast var att läsa om situationer som jag definierar som fysiskt respektive sexuellt våld men intervjupersonen bara höll med om att berättelsen var riktig och uttryckte glädje över sin berättelse.

Fokusgrupp kring kategorier

Det har genomförts två fokusgrupper kring att ta fram inom vilka relationer respektive kategori de redovisade händelserna kunde ske/uppstå.

Inledningsvis redovisade jag vilka relationer som fanns med i berättelserna och satte upp picto-bilder av dem på väggen.

Jag förtydligade också hur respektive picto-bild skulle tolkas dvs. vilken slags relation som ingick i varje bild, exempelvis att bilden för pojkvän även skulle användas för sambo och make osv.

Figur 7 - Genomgång och definierande av olika relationer

Efter det fick varje deltagare ark med klisteretiketter med picto-bilder motsvarande en relation per etikett.

Följande relations-etiketter fanns på arken:

▫ Jag	▫ Flickvän	▫ Klasskamrat	▫ Släkt
▫ Vän	▫ Mamma	▫ Skolkamrat	▫ Okänd
▫ Kompis	▫ Pappa	▫ Arbetskamrat	▫ Personal
▫ Pojkvän	▫ Syskon	▫ Chef	▫ God man

Etiketterna användes för att definiera vilka relationer händelserna kunde uppstå.

Jag poängterade att de kunde använda flera etiketter på samma kategori och att det var de själva som avgjorde vilka etiketter som skulle klistras upp och att det inte fanns något rätt eller fel.

¹⁶ Några av Föreningens Grundens medlemmar, projektledaren, peer-educators samt co-facilitators på U&R och ansvarig KSS

Figur 8 - Kategorien Elakheter

Kategorier

Det blev min uppgift att ensam ansvara för att ange kategorier ur intervjumaterialet. Detta arbete kompletterades med ett andra fokusgruppstillfälle, se bilaga 6. I analysen har jag använt mig av metoder som jag bekantade mig med då jag skrev min C-uppsats¹⁷ och som beskrivs i korthet nedan.

Analys

Kvalitativ innehållsanalys

Jag har använt mig av kvalitativ innehållsanalys¹⁸ som är en metod som fokuserar på att tolka textbaserat material. Den går i praktiken ut på att identifiera skillnader och likheter i materialet. Skillnaderna respektive likheterna ligger sedan till grund för materialets kategorier och eventuella underkategorier.

Diskursanalys

Likaså har jag studerat hur informanterna har uttryckt sig och därmed använt mig av diskursanalys, som studerar samhällsfenomen, där språket står i fokus. ”Språket återger inte verkligheten utan bidrar till att forma den”¹⁹. Metoden används för att analysera en företeelse som inkluderar dess kontext.

Tillvägagångssätt

Jag har använt en version av intervjuerna som omfattar allt som intervjupersonen sagt och en annan version med alla livsberättelserna samlade i koncentrat. Att jag valde att även använda intervjumaterialet beror på att urvalet till livsberättelserna begränsades av att de enbart skulle bestå av fyra A4 sidor med dubbelt radavstånd och textstorleken 14 punkter. Det innebar att några gemensamma erfarenheter kanske valts bort då de inte var så tydliga, men dessa är med nära jag letar efter kategorier.

Analysen genomfördes i flera steg. Jag arbetade med de två dokumenten parallellt, inledningsvis läste jag båda dokumenten flera gånger, markerade olika påståenden, ord eller meningar, som jag uppfattade som meningsbärare.

Dokumentet skrevs ut var för sig med markeringar. Därefter klippte jag ut markeringarna och lade dem på bordet. För att skapa en helhetsbild sorterades citaten utifrån flera olika infallsvinklar. Här noterade jag vilka av citaten som hörde samman innan nästa sortering. Det behövdes göra flera sorteringar eftersom ett citat kunde placeras under flera ”kategorier”. Jag funderade under arbetets gång om ett citat skulle kunna tolkas på flera sätt utifrån hur intervjupersonen kan ha menat såhär, utifrån olika förutsättningar. Efter flera sorteringar såg jag ett mönster med åtta tydliga kategorier och valde under vilken kategori som respektive citat skulle placeras.

¹⁷ Samma gamla myter? https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20805/1/gupea_2077_20805_1.pdf | 170621

¹⁸ Bergström G. & Boreus K. (2000) Textens mening och makt. Lund: Studentlitteratur

¹⁹ Bergström G. & Boreus K. (2000) Textens mening och makt. Lund: Studentlitteratur (s 221)

Resultat

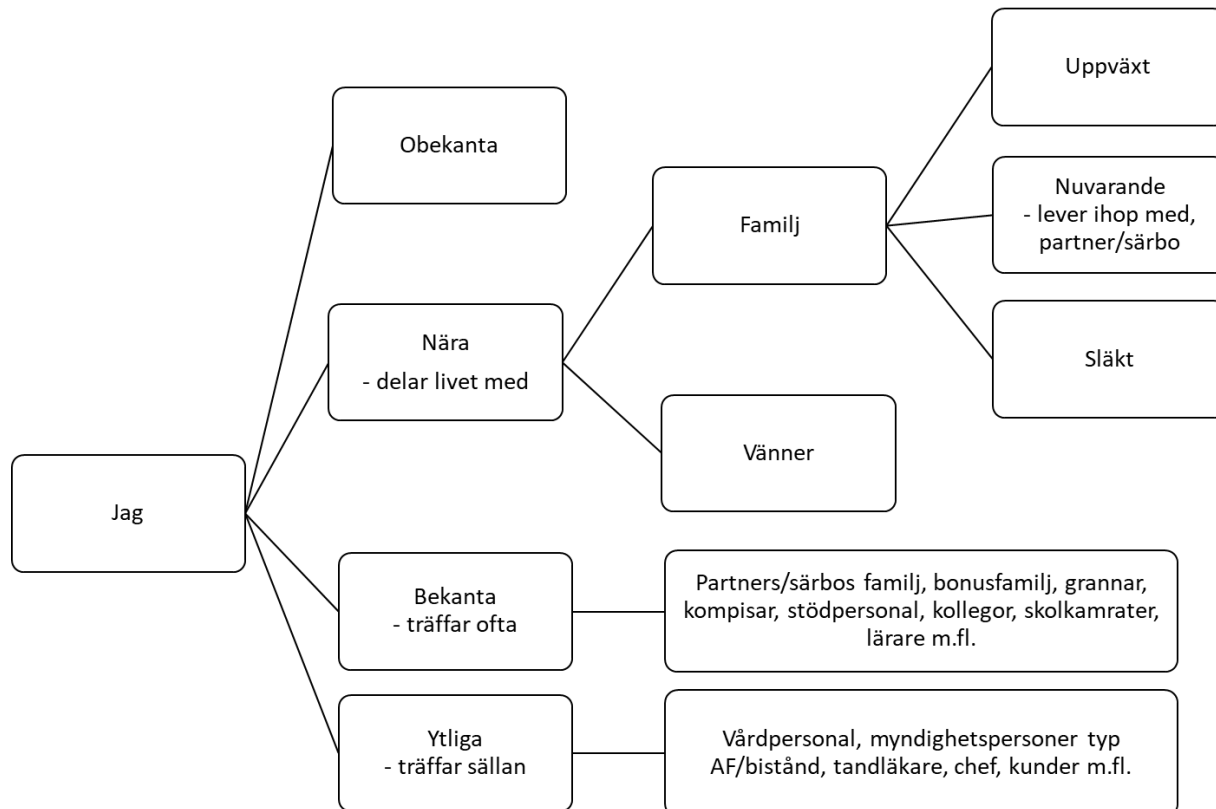
Nedan kommer jag att först i ord beskriva hur fokusgruppsdeltagarna definierade olika relationer, vilket var utgången för att kunna definiera relationer i intervjuerna. Sedan kommer jag att gå igenom vilka kategorier jag kom fram till och till sist beskrivs vilka kopplingar fokusgruppsdeltagarna gjorde mellan kategori och relationer.

Relationskarta

När vi pratade runt olika grupper och definierade dem ansåg deltagarna att det var skillnad på vänner och vänner, dvs. vänner och kompisar. De definierade en vän som den de kan prata med om allt, kan lita på, träffar ofta och har en nära relation med. En kompis kändes lite längre bort och lades därför i relationen, Bekanta.

Nära relation var de som de delade sitt liv med och fanns med i vardagen, såsom familj, släkt och partners men också vänner. De såg också skillnad mellan familj och släkt. Familj var den grupp som de var födda in i eller levt i som fosterbarn/adopterade medan släkt är personer kopplade till familjen, men som inte finns med i vardagslivet. Partners släkt eller bonusfamiljer lades i relationen, Bekanta.

En partner behöver vara inte vara en sambo, men relationen är mer formell. Hit hörde inte de personer som kallades ”knallkompisar”. Efter diskussion enades fokusgrupperna om en relationskarta som jag använt när jag behövt förklara en relation.

Figur 9 - Relationskarta utifrån första fokusgruppstillfället

Kategorier och underkategorier

Nedan finns en tabell med de kategorier med underkategorier som kom fram i analysen.

Kategori	Underkategorier		
Mobbing	Mobbing i skolmiljö	Elak mamma	Frånvarande pappa
Inflytande	Ej bestämma	Flytta hemifrån	Flytta ihop
Våld i nära relation	Våld från nära	Våld mot nära	
Okunskap	Brist information	Individens funktionsnedsättning	
Inre liv	Ta sitt liv	Missbruk	
Osynliggörande	Drömmar om barn	Önskedrömmar	Osedda behov
Elakheter	Elaka på jobbet	Elak omgivning	
Sexuell utsatthet	Sexuellt våld	Knullkompis	

Varje kategori redovisas nedan med några citat som användes i genomgången av kategorierna vid andra fokusgruppsstillfallet.

Mobbing

Alla intervjupersoner berättade att de hade upplevt mobbing, i någon form och i olika relationer. Här dominerades kategorin av vad som hände i skolmiljö, en miljö de måste vistas i på grund av skolplikt. De flesta pratade om skolkamrater men flera av dem lyfte även fram sina egna klasskamrater. Några nämnde att skolpersonal valde att se bort och att några av skolpersonalen utövade verbalt våld.

”Ja dom. Jag tror inte riktigt dom förstod vad dom sa men det var ju mobbing. Dom kalla mig hora och ja så. Ingen slog mig med flit. Men, man kan ju mobba på många olika sätt. Mest är det ju nästan alltid ord men det kan ju också vara andra saker, att dom tafsar på en eller så.”

Jag har valt att lägga elak mamma och frånvarande pappa i denna kategori för att hemmiljön är, precis som skolan, en miljö som intervjupersonerna inte själva valt.

Min mamma har slagit mig i hela min uppväxt, men det är ingenting som hon erkänner själv. Hon kan inte acceptera min funktionsnedsättning. Hon har även sagt elaka kommentarer. Jag känner mig ganska sänkt av henne.

Men, dessa två underkategorier skulle även passat in under kategorin elakheter.

”Nej, jag träffar ju bara mamma. För hon bor ju här i stan och pappa bor i en annan stad. Jag var hos honom varannan helg i början. Skulle vara varannan helg men ibland vart det inte alls.”

Inflytande

Inflytande handlar om att intervjupersonen framförde i stor utsträckning att det, trots lagstiftning²⁰, var svårt att få ta självständiga beslut och att deras gränser inte respekterades. Som till exempel att inte själv få bestämma när någon ska komma in i ens bostad eller vem som ska vara med på möten eller en så självklar sak som att få bestämma över kuddarna i soffan.

"Nu hälsar personalen på mig och kommer in i mitt rum utan att fråga."

"Vi ska ha ett möte om pengarna. Min mamma ska vara med, det tycker personalen. Ingen har frågat mig vad jag tycker."

Det var både personal och familj som hade synpunkter på om intervjupersonerna skulle flytta hemifrån eller flytta ihop med någon.

"Mamma tyckte väl att jag skulle bo hemma ett tag till men det ville inte jag, jag hade bott hemma tillräckligt länge."

"Och sen bodde vi som särbo i åtta år. Mamma tyckte inte att vi skulle stressa med att flytta ihop."

Våld i nära relation

Jag ställde frågor om intervjupersonerna upplevt att någon i nära relation varit elaka på något sätt. Jag ställde även frågor om eget våld. Det som kom att hamna i denna kategori utgår från de relationer som i relationskartan definieras som nära. Det handlar om erfarenheter av att någon de är eller varit ihop med utövat dels fysiskt, sexuellt och psykiskt våld dels hot och kontrollerande beteende.

"Nu vill han att vi ska vara tillsammans jämt, hela tiden men det vill inte jag. Jag får inte ens vara mig själv heller. Ibland brukar vi göra upp att jag får egen tid och vara för mig själv men han släpper inte taget. Man behöver ju inte vara ihop med någon bara för att en vill."

"Men han är ju världens goaste kille idag, han har ju ändrat på sig. Inget märks av det aggressiva. Och märker jag att det är någonting och att han blir aggressiv så där då säger jag ingenting. Jag säger ingenting och jag gör ingenting för då vet jag att det lugnar ner sig. Det tror jag det är många som gör fel i sina förhållanden med destruktiva män att dom säger saker till sin make och det kan ju trigga igång det ännu mer."

Det fanns även intervjupersoner som själva utövat våld av ovan beskrivna slag – men som jag uppfattade det - inte själva såg att det var något fel i det.

Detta skall ställas i kontrast till de som själva varit utsatta, de var klart medvetna om sin utsatthet och hade hittat strategier att minska eller undkomma våldet.

²⁰ LSS § 6, <https://hejaolika.se/artikel/lss-skolan-lektion-13-sjלבbestammande>

"När jag är arg så låtsas som att jag lyssnar inte på henne, eller jag kanske är tyst och inte svarar. Ja när det sedan har gått en stund och man lugnat ner sig då blir det att man säger förlåt och visar kärlek mot varandra. Ett ligg med varandra eller."

"När hon är arg så kanske jag går ut och går eller sätter på musik. Sätter mig så att vi inte sitter för nära varandra. Det är samma sak då. Säger man förlåt. Man säger förlåt och kanske tar ett ligg med varandra för och få tillbaka kärleken."

Okunskap

Många av intervjupersonerna uttryckte att de inte alltid förstod den information de fick eller att de inte fick någon information alls. Som maktmedel kallas denna härskarteknik²¹ undanhållande av information, vilket kanske skulle vara kategorins namn.

"Jag vet inte varför jag fick flytta till fosterfamilj. Jag vill bara veta varför jag inte får bo hemma hos mina riktiga föräldrar och jag har tänkt så mycket och så...Jag har frågat men dom bittar på vad det var och det stämmer inte."

"Jag äter mediciner varje dag. Läkaren bestämmer ju dom här medicinerna som ska jag äta och då gör jag det. Jag är lite fundersam vad det är för mediciner. Jag vet inte riktigt vad det är för fel. "

Att inte ha kunskap om sin funktionsnedsättning gör att det blir svårare att acceptera sig själv, tycka om sig själv, tycka ett en duger och att en har ett egenvärde. Det försvårar att hitta ett hållbart förhållningssätt till sin omgivning.

"Dom tänkte fel på grundskolan, då kom jag till ett sånt där internat. Det här att jag kom på internatet det vart lite fel tänkt. Ja, jag kom bland sådana lite mer utvecklingsstörda än mig och då var det många gånger så att jag istället fick vara hjälplärare för dom och vara som stöd för dom. Jag kom bland sådana där mera handikappade."

"Ja det är väl ADHD, ADD något inte ren Aspberger, absolut inte. Det är ju mer att jag har starka såna här drag. Vet jag inte ens vad det är när de säger; det är ingen vanlig Aspberger, vad ska det då vara? Ovanlig Aspberger, vad är det då? Jag vet inte."

Inre liv

Denna kategori kopplar jag till erfarenheter som har med intervjupersonen, individen att göra. Flera pratade om destruktiva tankar och beteenden såsom självskadebeteende, tankar på att ta sitt liv eller konkreta försök att ta sitt liv.

²¹ <https://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4rskarteknik> | 170623

"Jag var väldigt självdestruktiv dels så börja jag tröstäta och fick även bulimi och sen skar jag mig ibland. På armarna, men jag ville ju bara åt smärtan. Jag ville inte, det var mer att jag ville ha smärtan. Så jag skar aldrig djupt och det syns ju. Jag har nästan inga ärr alls. Det är skönt."

"I olika omgångar har jag försökt ta mitt liv. Det har hänt, när mamma har varit i farten eller något sånt då."

Men de berättade även att de kände att de befann sig i riskzonen för missbruk. Båda dessa underkategorier kan kanske ses som uttryck för "självmedicinering".

"Jag började tröstdricka. Lite grann så där och så tror man att man ändå kan träffa någon som man kan funka med och så visar det sig att det har inte gjort det än. Och sen träffar man och träffar man och så blir det som det blir. Och det är inte lätt. Och det kanske man gör någon gång, det vet man ju inte man får ha hoppet kvar."

Osynliggörande

Drömmar har vi alla och så även intervjupersonerna. Att alla ens drömmar och önskningar ska slå in är ju kanske att sikta mot stjärnorna...

Vad man kan ju säga att när man har katter så kan man ju säga att det är som att ha barn. Dom behöver ju tillsyn hela tiden. Det känns ju nästan som mitt barn. Det blir ju nästan som ens barn. Jo men det var ju mamma som gick emot, hon trodde att det inte skulle gå bra. Det inbillade hon sig bara, hon var så rädd att det inte skulle gå något bra. Men bara för att man har epilepsi då tyder det inte på att man inte kan klara av ett barn.

Flera av intervjupersonernas drömmar osynliggjordes av omgivningen, av personer med vars stöd de kunde haft till exempel en katt eller hund.

"Ja, jag funderar på en katt, djur det är mitt liv. Ja, så brukar jag gå till hunddagis och hälsa på hundar."

Eller kanske kunde åka på en resa som de önskar, men kanske inte ens funderar på. Detta för att de saknar, att de som finns omkring dem, inte ens gör det möjligt att önska...

"Då skulle jag nog åka utomlands."

"Eller på någon musikfestival i Sverige eller Danmark."

Elakheter

Respektlöshet är ordet jag tänker på när jag placerar intervjupersonernas erfarenheter under kategorin Elakheter. De uttryckte att de ofta blivit utsatta för våld, allra mest verbalt våld av bekanta.

"Mina jobbkompisar dom är bra men dom skojar och barnslar sig. Och det gillar jag inte. Men de gör det även om de förstår att jag blir ledsen."

"Jag bytte jobb för att jag hade en väldigt oförsämd arbetshandledare, först hade jag en bra sen hade jag en dålig."

Även obekanta utsatte dem för verbalt våld och då utomhus. Orden de använde var förödmjukande och/eller riktade sig mot personens funktionsnedsättning.

"Det inte just i skolan utan mer utanför skolan när jag var på väg, då brukade det vara folk som liksom trakasserade mig med olika kommentarer och visslingar och ibland så var det även tafsningar."

"Det var stökiga ungdomar som höll på att kasta sten mot rutorna. Och sparka fotboll mot rutorna. De var också elaka när jag gick utanför huset också. Dom fråga allt möjligt, konstigheter."

Sexuell utsatthet

Jag har ovan beskrivit att det var svårt att komma in på sexuellt våld. Det som intervjupersonerna pratade om, handlade allra mest om tafsande men några berättade även att de blivit våldtagna.

"Pojkarna var bråkiga. De stökade och höll på. Det var några som tog på min kropp fäts jag inte ville. Men då sa jag åt dem att sluta."

"Jag satt i min rullstol vid scen och lyssna på dansbandet och då kom han fram. Han dansa förbi mig och bara tafs på mig. Jag fick tag på polisen. Men han var otrevlig även i polisbilen. För när vi åkte hem ropade han "jävla kärring, dra åt helvete"."

"Det var där jag utsattes för sexuella övergrepp första gången, inne i duschen bakom. Våldtagen i duschen. Jag talade om för min bror, så han visste. Jag vet inte om han berättade för mamma och pappa och mina lärare."

Några uttryckte att de blev sexuellt utnyttjande även om det inte var just det begreppet de använde. De var obekväma med att den de träffade enbart var en knullkompis och inte deras partner.

"Jag har haft pojkvän tidigare men det funkade inte så bra. Det var ju bara en knullkompis."

"Jag ville ha en relation, men han ville bara vara knullkompis."

Från kvalitativt till kvantitativt material

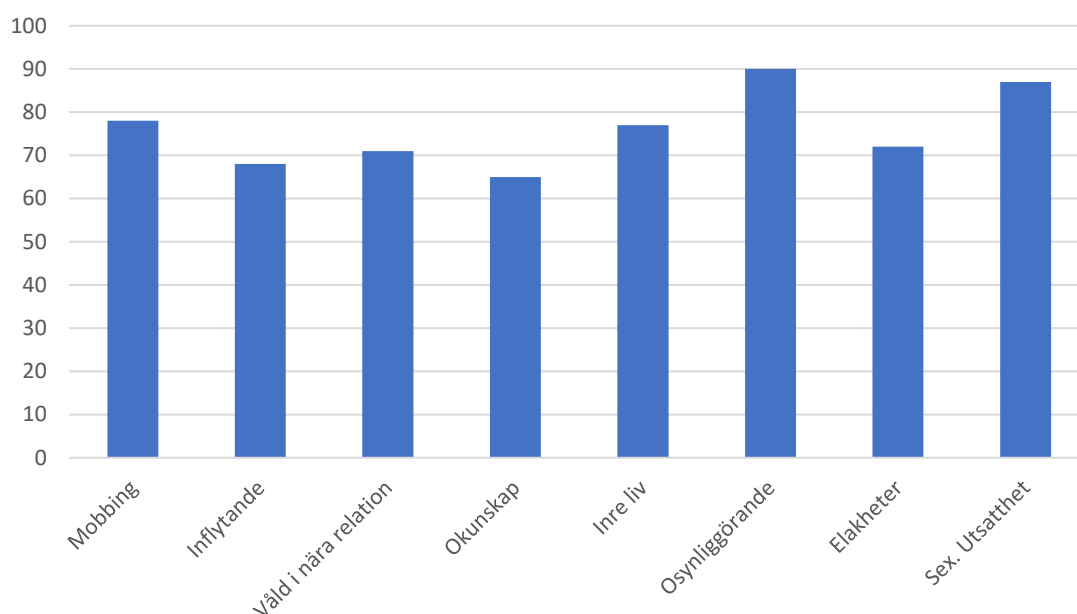
Jag har sammanställt resultatet från andra fokusgruppstillfället det vill säga hur många av varje "relations-etikett" som fanns registrerad på respektive kategori och lagt in siffrorna i Excel 2016. Totalt sattes det upp 608 etiketter.

Det kan vara på sin plats att påminna om att i fokusgruppen om kategorier är det inte enbart de intervjuade som deltagit. Det var sex av fjorton intervjupersoner som deltog i detta fokusgruppsstillfälle. För övrigt fanns där deltagare som hade deltagit i båda fokusgruppsstillfällena och några som enbart deltagit vid detta tillfälle.

Fördelning per kategori

De etiketter som användes motsvarade de olika slags relationer som definieras i relationskartan. Först utifrån kategori sedan utifrån fördelning av använda relations-etiketter.

Diagrammet nedan visar den övergripande fördelningen av antal etiketter utifrån kategori:

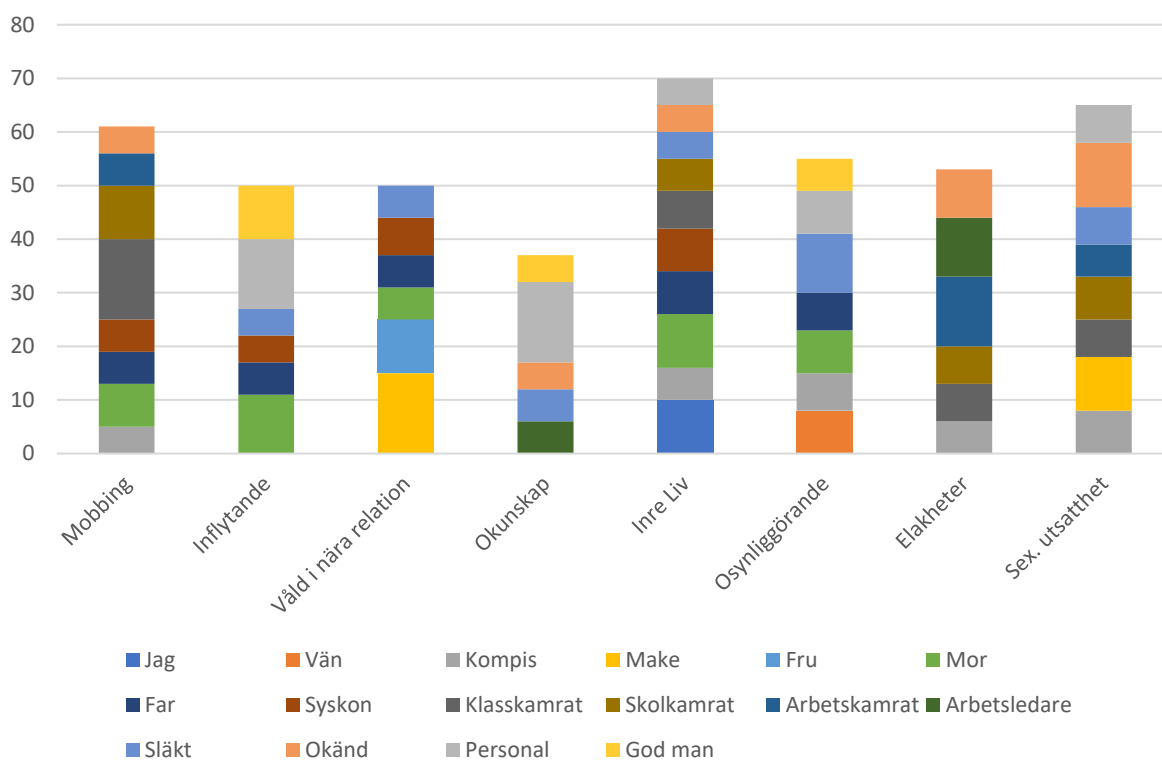

Figur 10: Antal etiketter per kategori

Diagrammet visar att antalet etiketter per kategori inte varierar nämnvärt, mellan 65 – 90 etiketter, där osynliggörande ligger i topp av kategorierna medan okunskap och inflytande har minst antal etiketter.

Kategorier kopplade till relationer

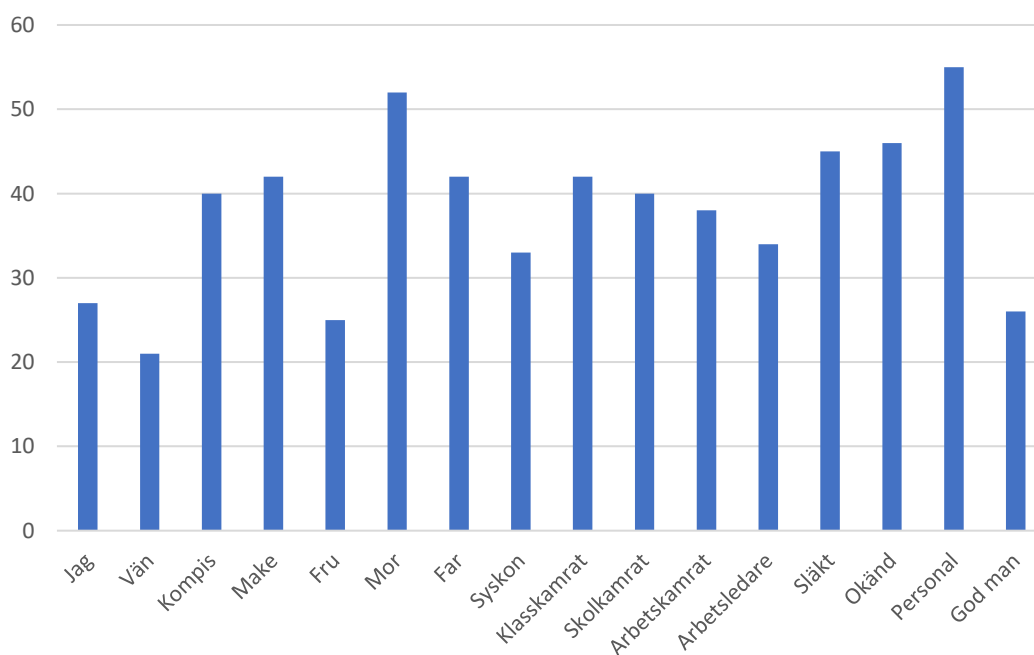
Diagrammet nedan visar relationer och fördelning för respektive kategori.

Figur 11: Fördelningen av etiketter inom respektive kategori

Fördelning per relation

Diagrammet nedan visar den övergripande fördelningen av antal etiketter utifrån relation.

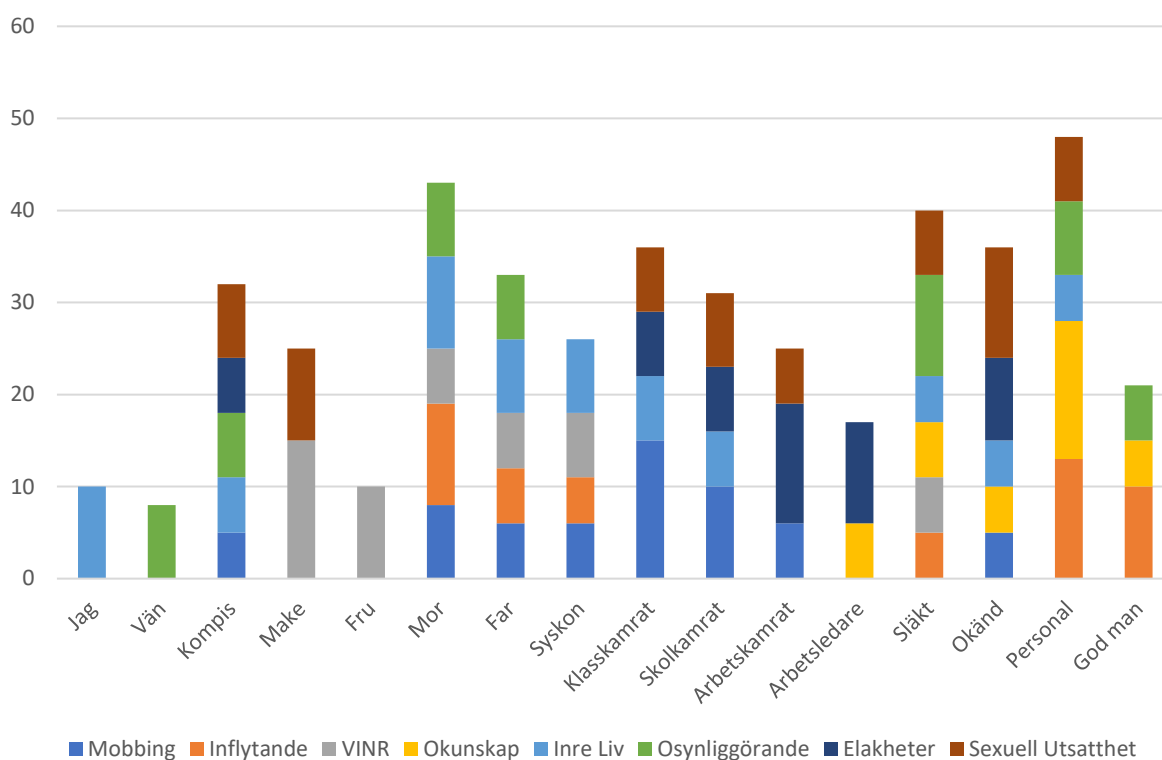

Figur 12: Antal etiketter per relation

Diagrammet visar att antalet etiketter per kategori varierar från 21 till 55 etiketter, där Mamma och Personal är de som ligger i topp medan relationen Vän är den som nämns minst.

Relationer kopplade till kategorier

Diagrammet nedan visar kategorier samt deras fördelning för respektive relation.

Figur 13: Fördelningen av kategorier inom respektive relation

Kombinationer – kategorier & relationer

Mitt fokus som projektkonsult är att hitta de kombinationer av kategorier och relationer som ska användas av U&R för att kunna ta fram VIP:RR dvs. hitta hur dessa kan kombineras för att skapa manus och utbildningsmaterial. Fokus i nedanstående resultatbeskrivning utgår från just det.

I letandet efter kombinationer, dvs inom vilken kategori dominerar vilka relationer har jag lagt kategorierna kolumnvis och kombinerat dem med de olika relationerna radvis. Nästan alla relationer är representerade i någon omfattning i respektive kategori. Det är några få av relationerna som inte nämns alls i de olika kategorierna, så antal etiketter varierar mellan ingen till max femton stycken, se tabellen nedan.

	Mobbing	Inflytande	V/NR	Okunskap	Inre Liv	Osynliggörande	Elakheter	Sexuell Utsatthet
Jag	2	0	4	3	10	4	2	2
Vän	1	1	0	2	2	8	2	5
Kompis	5	3	2	3	6	7	6	8
Make	3	3	15	3	1	5	2	10
Fru	2	2	10	2	1	4	2	2
Mor	8	11	6	4	10	8	2	3
Far	6	6	6	3	8	7	2	4
Syskon	6	5	7	2	8	4	1	0
Klasskamrat	15	1	0	4	7	1	7	7
Skolkamrat	10	3	2	1	6	3	7	8
Arbetskamrat	6	3	3	1	2	4	13	6
Arbetsledare	2	1	3	6	1	5	11	5
Släkt	3	5	6	6	5	11	2	7
Okänd	5	1	4	5	5	5	9	12
Personal	3	13	1	15	5	8	3	7
God man	1	10	2	5	0	6	1	1
	78	68	71	65	77	90	72	87

Figur 14: Tabell över fördelningen av relationer och kategorier

Ett urval behövs och frågan är - var går gränsen?

Jag har tittat på övre kvartilen, medianen och medelvärde och vilka relationer som dominerar de olika kategorierna. Bestämde mig för att jämföra procentfördelningen för relationer inom respektive kategori. Det finns kombinationer kategori-relation där ingen har ansett att den kombinationen varit aktuell. Sedan har det varierat mellan 1 procent upp till 21 procent. Nedan har jag utgått från de värden som ligger över nio procent, det är en tydlig gräns för vilka relationer som dominerat resp. kategori.

Mobbing är den kategori som tydligast pekar på att det är skolrelaterade relationer såsom klass- och skolkamrater som är det som behöver lyftas, men även familjen där mamma har störst betydelse.

Mammor har stor betydelse även när det gäller möjlighet till *inflytande* tillsammans med personal och god man. Mammor har också stor påverkan på individens *inre liv*, dvs hur den mår. När det gäller *inre liv* har familjen generellt satts i centrum.

När det gäller *våld från resp. mot nära* är individens partner oftast den som utövar våld, men här är även familjen omnämnd i stor utsträckning.

När kategorin *okunskap* är i fokus är det mycket tydligt att de som ska ge individen stöd också är de som undanhåller den information individen behöver, alltså personal och gode män likaså nämns arbetsledare och släkt.

Osynliggörande handlar om att inte själv bli sedd och få sina behov sedda. Här är det främst släkten som är de som pekats på, men i nästa lika hög grad mammor och vänner, de som borde veta och finnas till hands.

Elakheter, ja där har arbetsplatsen störst betydelse och andra personer som de inte har en nära relation med dvs människor i deras omgivning, de som finns runt om men som en inte känner.

De som lyfts fram när det gäller *sexuell utsatthet* är i första hand de för individen okända personer, tätt följd av make/pojkvän/sambo därefter kompisar och klasskamrater.

Resultatdiskussion

Inför manusskrivande

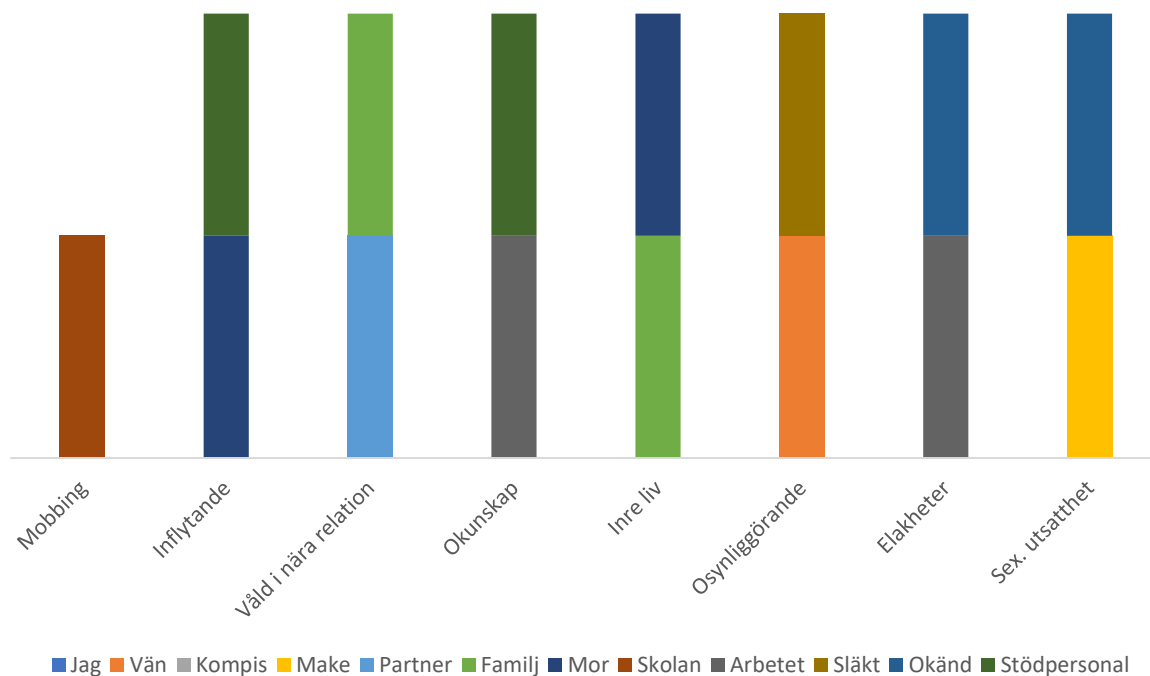
Som redan nämnts finns nästa alla relationer omnämnda i alla kategorier, ovan beskrivs vilka relationer som dominerar respektive kategori. Några relationer finns med i flera av kategorierna, så för att skriva manus kan kategorierna behöva renodlas till att enbart involvera den mest dominerade relationen och ev. ha med ytterligare en relation.

Givetvis skulle en kunna välja att ha relationer i fokus och lägga olika kategorier där. Mitt val har hamnat på att istället ha kategorierna i fokus i mitt förslag till kommande manusarbete, då jag anser att det är lättare att iscensätta en utsatt situation och involvera olika relationer än tvärtom.

När jag har bearbetat intervjumaterialet och prioriterat att ta fram en/två relationer per kategori så innebär det att relationen *Jag* inte finns med. Min utgångspunkt är att individen ändå ska vara i fokus i allt manusskrivande. Dessutom ingår inte heller relationen *Kompis* i någon kategori, då den faktiskt inte dominerar någon kategori.

Jag har valt att för enkelheten slå ihop olika relationer såsom klass-och skolkamrater till relationen *Skolan* och arbetskamrater och arbetsledare till *Arbetet*. Jag har skapat relationen *Familj*, som består av både mamma, pappa och syskon. Likaså har jag skapat relationen *Partner* som inkluderar både

make och fru. Stödpersonal representerar personal och god man, där personal är de som ger stöd och hjälp i vardagen.

Figur 15: De dominerande relationerna inom respektive kategori

Vid något enstaka tillfälle lyfts mamman ut från familjen då det är tydligt att mammor har stor betydelse i intervjupersonernas liv, där många hade frånvarande fäder. Likaså lyfts make ut från partners när det gäller sexuellt utsatthet.

Så mitt förslag inför manusskrivandet är följande kombinationer relationer kopplat till kategori:

- *Mobbing*: Alla på skolan såsom klass- och skolkamrater inkl. skolpersonal
- *Inflytande*: Mamma och Stödpersonal, dvs personal och god man
- *Våld i nära relation*: Partner och Familj
- *Okunskap*: Arbetet och Stödpersonal
- *Inre liv*: Mamma och resterande Familj
- *Osynliggörande*: Vän och Släkt
- *Elakheter*: Okända och på arbetet
- *Sexuell utsatthet*: Make och Okända

Efterord

Jag vill tacka alla som delat med sig av sina livserfarenheter och låtit mig skriva en livsberättelse kring detta. Det är modigt att berätta men lika modigt att ta del av sin berättelse. Jag vill påminna om att berättelserna inte är era liv utan ett urval som gjorts utifrån mina tankar kring vad VIP:RR har behov av.

I mitt arbete för att hitta kategorier har jag givetvis utgått från vad materialet har berättat och de mönster jag sett. En annan person kanske hade uppfattat andra saker och gett en annan bild. Min förförståelse om våldsutsatthet och kunskap om våld i nära relation har säkert färgat mina glasögon.

De fjorton som intervjuats men även de andra som ingått i arbetet på olika sätt, ingen nämnd och ingen glömd, har alla bidragit med viktig kunskap och erfarenheter.

Jag önskar VIP:RR-projektet lycka till och hoppas ni landar i ett lika viktigt material som LSSL:RR har visat sig vara i Australien. Idéen med peer-educators och co-facilitators är strålande.

Att dessutom starta en verksamhet som har till uppgift att arbeta med VIP:RR, dvs Utbildning & Relationer är genialt.

Jag ser fram emot att följa arbetet och är övertygad om att både VIP och VIP:RR kommer att dominera inom LSS-fältet i många år.

Göteborg augusti 2017

Kerstin Kristensen

Referenslista

Internetlänk | datum

Peer Research Methodology

<http://www4.shu.ac.uk/assets/pdf/hccj-ResearchMethodology.pdf> | 160424

Utsatthet i unga år och psykisk ohälsa i vuxen ålder

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19889/2015-6-55.pdf> | 160323

Sexuality and Intellectual Disability - Resources & Reading List

<http://www.fedvol.ie/fileupload/Research/Sexuality%20%20Relationships%20Resources%20%20Grace%20Kelly%20Nov%20'09.pdf> | 160423

Principles of Peer Interviewing

<http://www2.uwstout.edu/content/rs/2006/17RaskSmith.pdf> | 160502

Peer Research: How to make a difference

<https://cdn.catch-22.org.uk/wp-content/uploads/2015/03/Peer-Research-How-to-Make-a-Difference.pdf> | 160502

Oral History Techniques: How to Organize and Conduct Oral History Interviews

http://www.indiana.edu/~csh/oral_history_techniques.pdf | 160509

Living Safer Sexual Lives Final Report

https://www.latrobe.edu.au/arcs/hs/downloads/arcs/hs-research-publications/people_with_intellectual_disabilities_living_safer_sexual_lives.pdf | 160509

Peer Support - En sjöman ber inte om medvind - han lär sig segla

<http://www.independentliving.org/docs5/peersupport.html> | 160502

"Som en vanlig tjej" Föreläsningar om kropp, funktionalitet och femininitet

<https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:809208/FULLTEXT01.pdf> | 160512

Oral History: Methods for Documentation And Research

<http://cecilhistory.org/aids/oralhistory.pdf> | 160509

Peer research

http://b3cdn.net/nefoundation/adf450674a98c3d917_lbrswyqp.docx | 160109

RECOUP. Research Consortium on Educational Outcomes & Poverty

<http://manual.recoup.educ.cam.ac.uk/> | 160509

Från forskningsobjekt till medaktör

<http://www.hso.se/Global/Projekt/Fr%C3%A5n%20forskningsobjekt/Forskning/Inspirationsboken,tillg%C3%A4nglig.pdf> | 160502

Developing training and support for public involvement in research

<http://www.invo.org.uk/wp-content/uploads/2015/06/8774-INVOLVE-Training-Support-WEB2.pdf> | 160502

”Jag kan spela upp mitt liv som en film, från början när jag var liten ända fram till nu.”
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/39632> | 160530

Intervjuteknik

<http://www.arbetsam.com/wp-content/uploads/2016/03/Intervjuteknik-Arbetets-museum.pdf>
| 160609

Kvalitativ design AMM

http://www.med.lu.se/media/files/filer_simsam_early_life/kvalitativ_design_amm | 160609

Livsberättelser som metod för att utveckla daglig verksamhet

<http://www.linkoping.se/contentassets/255f6c7a894d4e67bf7774552a908d92/77-2015-livsberattelser-som-metod-for-att-utveckla-daglig-verksamhet.pdf> | 160530

Conducting qualitative research with people with learning, communication and other disabilities:
Methodological challenges

<http://eprints.ncrm.ac.uk/491/1/MethodsReviewPaperNCRM-012.pdf> | 160530

Berätta din historia för framtiden

https://www.nordiskamuseet.se/sites/default/files/public/Samlingarna/Beratta_for_oss/att_minnas_migrationen.pdf | 170619

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> | 170621

Samma gamla myter?

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20805/1/gupea_2077_20805_1.pdf | 170621

LSS-lagstiftning

<https://hejaoika.se/artikel/lss-skolan-lektion-13-sjalvbestammande> | 170623

Härskartekniker

<https://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4rskarteknik> | 170623

Pappersform

Bergström G. & Boreus K. (2000) *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur

Vi andas samma luft; Föreningen Grunden

LSSL:RR arbetsmaterial, La Trobe University

Bilagor

Bilaga 1 - Principer för bra intervjuande

Bra lyssnande

Ge folk tid att svara – var inte rädd för tystnaden

Fortsätt lyssna även om du inte håller med eller inte förstår

Visa förståelse och empati

Öppna frågor!

NEJ: Tycker du att XXX är fel?

JA: Vad tycker du om XX?

Korta frågor

NEJ: Vad tänker du om XX jämfört med för fem år sedan? Är det bättre eller sämre?

JA: Hur är XX idag? Kan du komma ihåg hur det var för fem år sedan? Om du jämför – hur känns det?

Inga ledande frågor

NEJ: XX påverkar folk här nere eller hur?

JA: Hur har XX påverkat folket här nere?

JA: Om du fick välja...

Bra kroppsspråk

Ha/behåll ögonkontakt

Nicka och le för att uppmuntra dem

Semi-strukturerad intervju?

Sätt ämnen/teman, med öppna frågor

Utrymme för att prata runt ämnet inom en överenskommer gräns

Intervjuaren och intervjuad pratar tillsammans

Viktigt att skapa en relation till den intervjuade och att berättaren får tid och utrymme att berätta.

Bra med en tidsgräns. Och att träffas flera gånger.

Tidslinje – bra för personer med olika funktionsnedsättningar/kognitiva förmågor.

Ge tid och våga var tyst!

Den som lyssnar ska ha förmågan att ta emot, att tolka, upptäcka skiftningar, motsägelser och öppningar i berättelsen.

Fem delar

1. Introduktion
 - a. Vad handlar projektet om
 - b. Varför gör vi det
 - c. Hur svaren kommer att användas – inkluderat anonymitet
 - d. Förklara hur intervjun kommer att gå till (hur länge, antal ggr osv)
 - e. Försäkra om att det inte finns några rätt eller fel svar
 - f. Fråga om tillåtelse att spela in intervjun
2. Uppvärmning
 - a. Hjälp informanten att slappna av
 - b. Bygg en relation och börja konversera
 - c. Fråga några enkla frågor
 - d. Ta inte personliga frågor här
 - e. Börja en generell väg in till temana
3. Tema-frågor
 - a. Låt temana guida, men inte begränsa
 - b. Försök täcka alla aspekter av temat, men var inte orolig om en informant pratar med om ett tema än andra, det betyder bara att det temat är mer viktigt för just den personen!
 - c. Låt informanten ta del av temat i dennes egen takt. Var inte rädd för att leda dem tillbaka till ämnet om de far iväg
4. Nedtrappning
 - a. Gå tillbaka med några generella frågor
 - b. Lätta upp atmosfären
 - c. Avsluta på något positivt sätt
 - d. Fråga informanten om den har något att tillägga till vad den redan sagt eller har några frågor
 - e. Besvara frågorna
 - f. Berätta om vilket stöd som finns i personens närhet
5. Avsluta
 - a. Ge dem ditt ärligaste tack och avsluta med något positivt

Bilaga 2 - Ta fram frågor – via utbildningen av peer-interviewer

Kunna ha en karta att mindmappa till.

Be informanten beskriva vilka personer den träffar eller inte längre träffar. För att hitta vilka relationer som ska tas upp om inte intervjupersonen själv tar upp dem

Be den rita sig själv i mitten

Be den rita vilka den träffat under den sista veckan (en färg),

Hur ofta träffas ni?

Varför träffas ni?

Vilka känslor kring den personen?

Be dem rita in vilka de träffat innan dess (en färg)

Hur ofta träffas ni?

Varför träffas ni?

Vilka känslor kring den personen?

Hur var det att intervjua?

Hur var det att bli intervjuad?

Kom med tolv frågor som vi borde fråga

Tänk på

- Är det några frågor som skulle kunna vara öppna frågor?
- Var det några frågor som skulle vara känsliga och tas under teman
- Vilka slags frågor kan vara användbara för att samla in den slags information vi har behov av?
Öppna, Stängda?

LSSL:RR

Vilka runt dig tänker du påverkar ditt liv?

- Ordet relation
- Information om relationer, vänskap

- Information om sexualitet
- Varifrån fått kunskap om relationer, vänskap, sexualitet

Omgivningens betydelse

- Synpunkter
- Attityder
- Värderingar

Beskriv ditt liv från när du var liten och framåt

Vi Andas Samma Luft

- Vad ville du bli när du var liten?
- Förebild/idol
- Troende?
- Favoritpryl
- När mår du som bäst?
- Om du får mycket makt, vad skulle du förändra?
- Intressen?
- Vilken superkraft skulle du vilja ha?
- Använder du svordomar?

- Vilken är din favoritfärg?
- Du trivs bäst när...
- På fritiden gör du
- Vad gillar du att göra när du är ledig?
- Din favoriträtt är...
- Vad är det första du gör när du kommer hem?
- Vad gillar du hos dig själv
- Vilka ord gör dig glad?
- Vilka ord gör dig ledsen

Bilaga 3 – Rapporten från första fokusgruppsstillfallet

Vi pratade om relationer

Kerstin pratade om relationer.

Hon sa att hon tänker på människor i vår närhet...

Dom vi kan säga att vi har en relation med.

Vi har olika relationer:

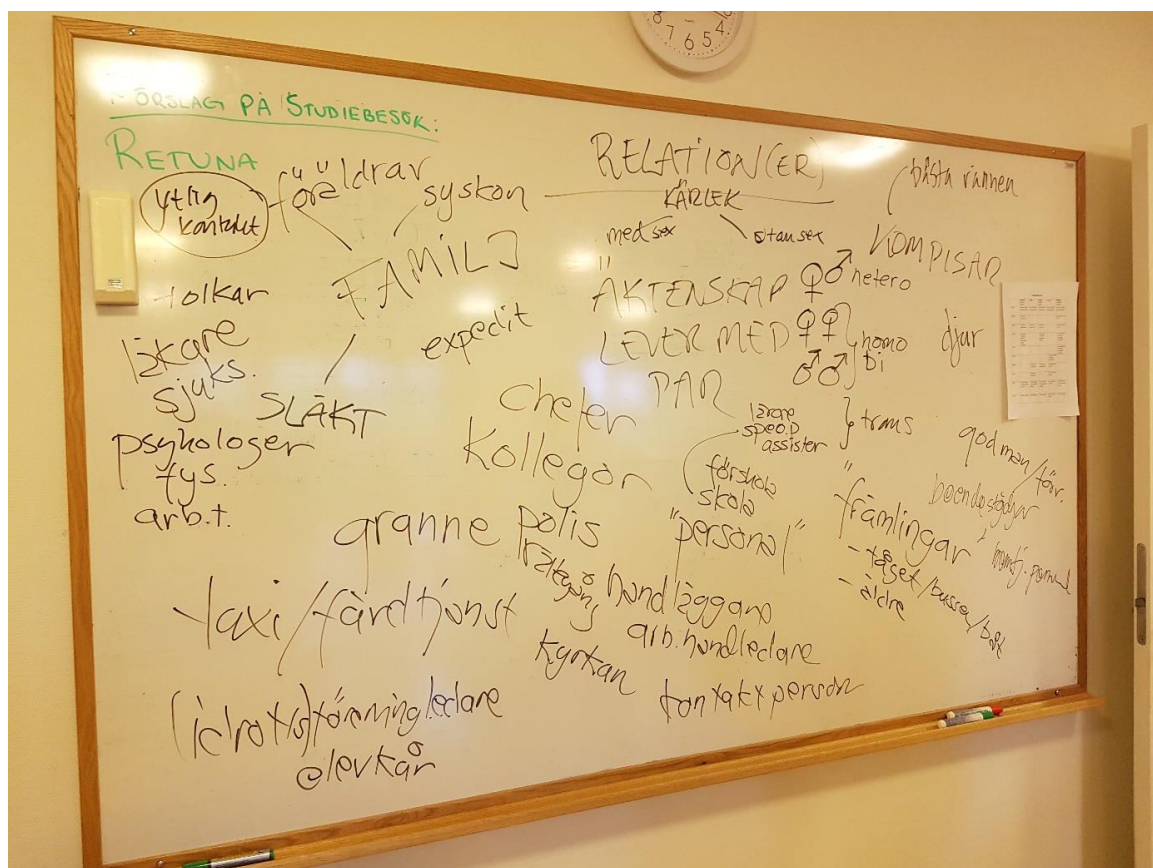
- familj, vänner,
- de som vi tycker om och några vi inte tycker om,
- några kanske vi vill ha sex med, inte andra,
- några känner vi sedan länge, inte alla.
- några träffar vi bara ibland, några ofta
- några känns som nära relation, andra som ytliga

Kerstin bad alla fundera på vad en relation är.

Alla runt bordet fick säga vad de tänkte på.

Kerstin bad gruppen komma med förslag på olika relationer.

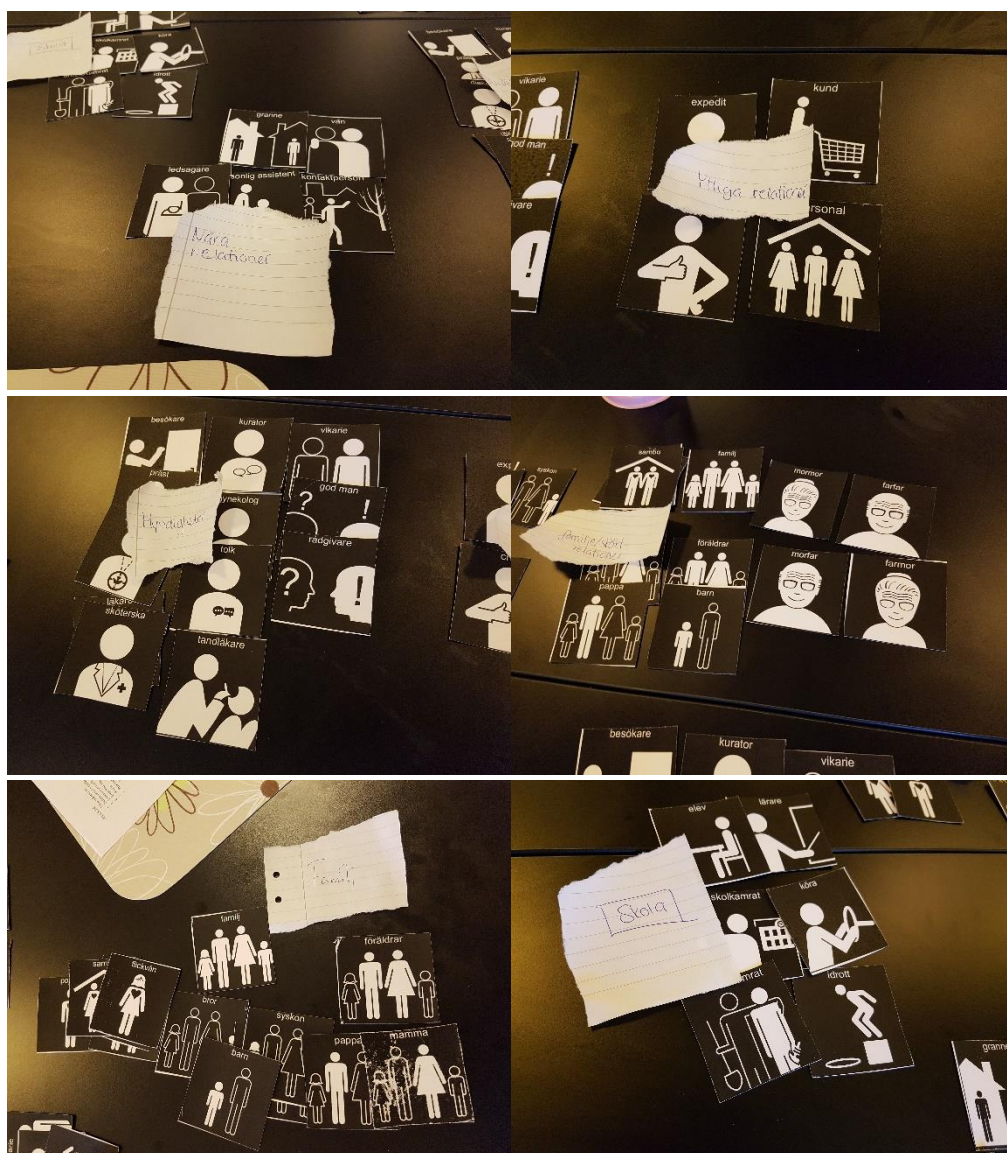
Hon skrev upp dem på tavlan, se bilden under.

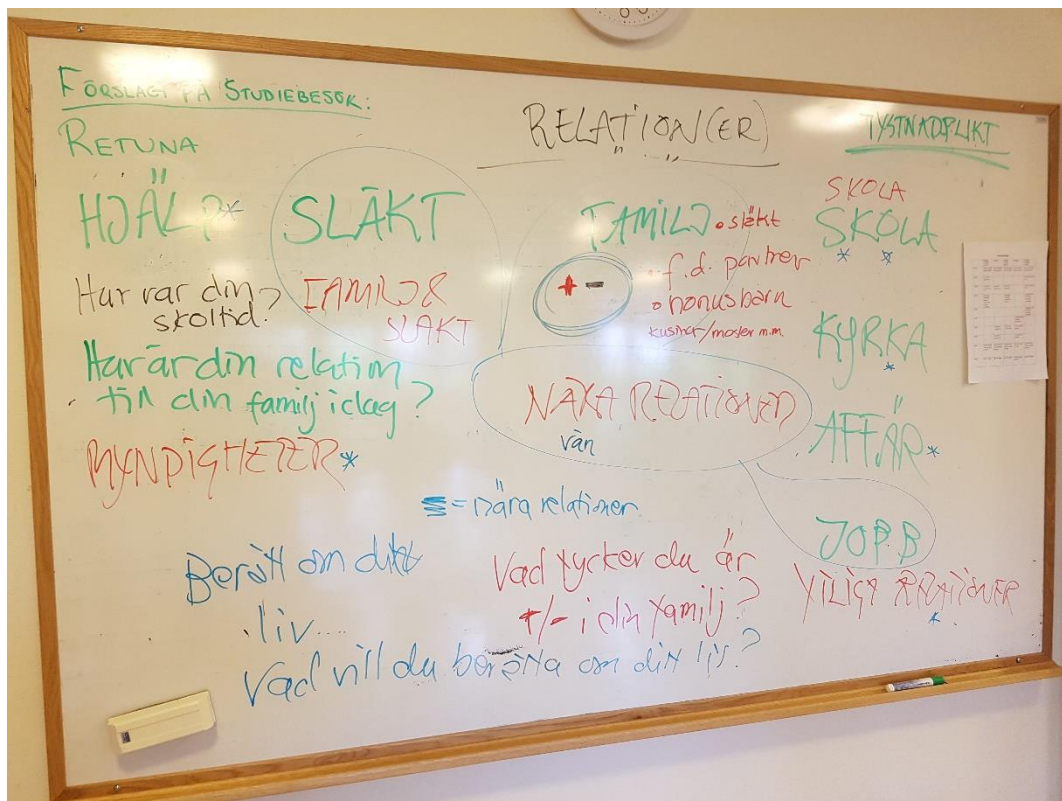

Vi delades upp i två grupper.
Varje grupp fick 42 pictobilder.

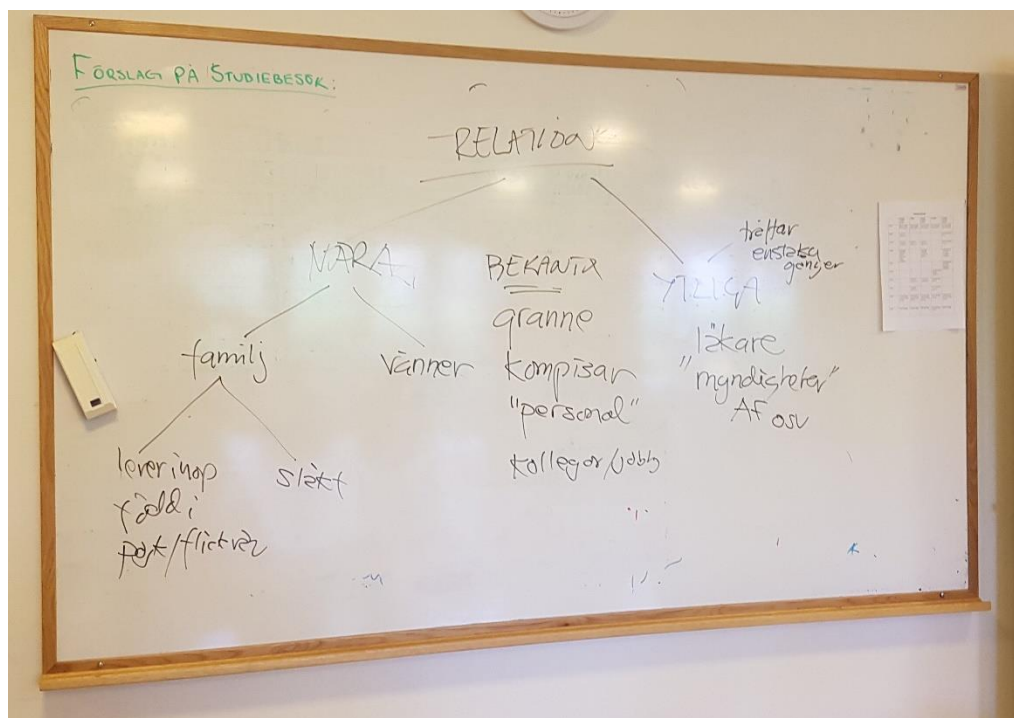
Kerstin bad grupperna placera dem som hörde ihop i olika högar.
De som hör ihop bildar ett tema.
Kerstin bad oss sätta namn ett namn på temat, t.ex. familj.

De teman vi kom fram till finns på bilderna nedan:

Och vi pratade om vilka teman vi tyckte var en nära relation. Kerstin frågade vad vi skulle kalla de teman som inte var en nära relation. Resultatet syns på bilden här under.

Kerstin berättade att hon skulle göra intervjuer. Frågade oss vilka frågor hon skulle ställa.

Hon vill att de ska berätta om sina liv.

Berätta om sina relationer.

Hur få dom som ska berätta att komma ihåg?

Hon vill ta reda vad som varit bra i en relation.

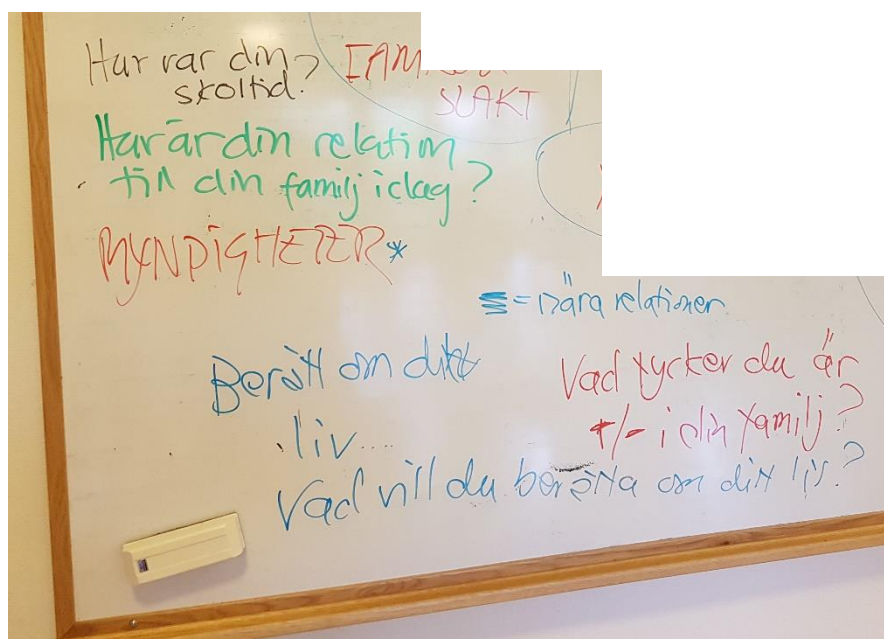
Hur har de gjort för att det ska vara bra.

Hon vill också ta reda på vad som varit dåligt i en relation.

Och varför de tror att det är dåligt.

Vad de skulle vilja ändra på.

På bilden nedan syns några av frågorna vi föreslog.

Bilaga 4 – Samtyckeblankett med information

Hej - vill du bli intervjuad om relationer?

Eskilstuna kommun ska ta fram en utbildning om relationer.

Det finns bra relationer. Då känns det gott i magen då du tänker på den personen.

Och det finns dåliga relationer. När någon gör dumma saker. Det kan vara att slå någon. Eller att säga elaka saker till någon.

För att kunna prata om olika relationer i utbildningen behöver vi veta mer. Vi behöver prata med olika personer om både bra och dåliga relationer.

Du kommer att få prata om hur du haft det i ditt liv fram till nu. Du kommer att få frågor om både bra och dåliga relationer.

Ingen får veta hur du svarar

Kerstin kommer att spela in intervjun.

När ni träffas kommer Kerstin att spela in intervjun.

Efter det kommer hon att skriva ner allt som du och hon sagt.

Efter det kommer Kerstin att skriva ihop en livshistoria utifrån det du berättat.

När livshistorien är klar.

När livshistorien är klar kommer du att få läsa den eller få den uppläst. Om du då vill ändra något går det bra.

Alla livshistorier ska vara anonyma, det betyder att ingen ska kunna veta att det är just din livshistoria. Om du vill kan du välja vad personen i historien ska heta och var den ska bo. Ingen mer än du och Kerstin ska veta vem historien egentligen handlar om.

Vill du inte att vi ska använda din historia är det också okej.

Hur ska livshistorierna användas?

Kerstin kommer att samla in många livshistorier. Livshistorierna kommer sedan att användas för att ta fram fyra livshistorier som ska ingå i utbildningen om relationer.

Om du har några frågor innan eller efter intervjun?

Kontakta Kerstin Kristensen

Telefonnummer 0733-824409

Kerstin är den som kommer att ställa frågorna.

Samtycke

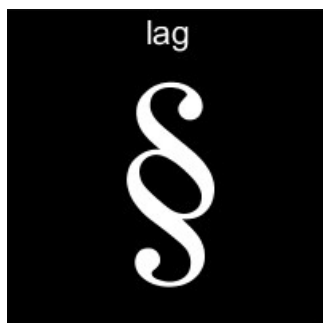
Jag vill vara med och svara på frågor om bra och dåliga relationer.

Jag vet att mina svar kommer att skrivas ner som en livshistoria.

Den kommer sedan att användas för att ta fram andra livshistorier.

Men, ingen kommer att veta vilken livshistoria som är min.

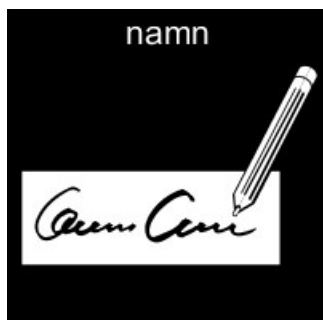
Om jag vill kan jag själv välja namn på personen i min livshistoria och var den personen ska bo i Sverige.

Personuppgiftslagen bestämmer hur man får spara uppgifter om människor.

Den säger att jag har rätt att veta vad som sparas av min intervju och vad intervjun ska användas till.

Inga uppgifter om mig som person kommer att sparas och ingen kommer att kunna veta vad jag pratat om.

Jag har idag fått veta vad som står på detta papper.

Jag säger Ja till att min intervju får skrivas ut och göras till en livshistoria.

Jag har också fått veta att jag när som helst kan ångra mig utan att förklara varför.

Namn

Ort och datum

Bilaga 5 - Information om projektet och stöd

Hej

Kerstin Kristensen heter jag och jag är projektkonsult i Eskilstuna kommun för att göra intervjuer med tio personer. Samtalen kommer att handla om relationer, både bra och dåliga relationer.

Tanken är att intervjuerna ska bli till livshistorier. Dessa kommer sedan att bearbetas till fyra livshistorier som ska ingå i ett utbildningsprogram som vi idag kallar VIP:RR.

Ingen kommer att kunna veta vilka som intervjuats.

När man pratar om livet och om relationer kan det hända att det dyker om tankar om sådant som inte varit så roligt och att den som intervjuats blir ledsen och kanske vill prata med någon. Det är naturligt att känna sig ledsen när man blir påmind om tråkigheter, det kan även vara så att den som blivit intervjuad kanske känner sig rädd efteråt.

Den som intervjuats får ett visitkort med mitt telefonnummer och telefonnummer till olika stödenheter i Eskilstuna, men det kan ibland vara svårt att ringa någon okänd.

Du har fått detta papper för att den som intervjuats ville att du skulle veta.

Du kan prata med honom eller henne och kanske kan ge stöd till att ta de ytterligare kontakter hon eller han behöver.

Eskilstuna 2016-09-01

Kerstin Kristensen
0733-82 44 09

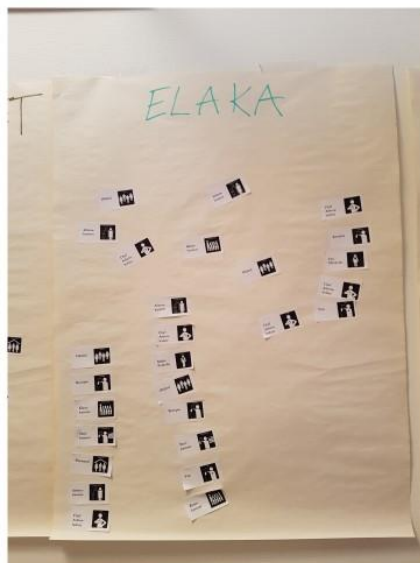
Här finns andra som man kan prata med:

Habiliteringen	Tele: 016-10 32 59
Brottsofferjouren	Tele: 0200-21 20 19
Kvinnofridslinjen	Tele: 020-50 50 50
Mansmottagningen	Tele: 073-950 66 94
Kvinnojouren Moa	Tele: 016-51 21 09

Bilaga 6 - Bilder från andra fokusgruppsstillfället

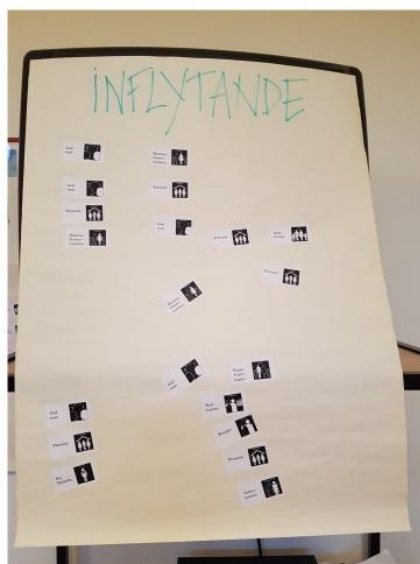
Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

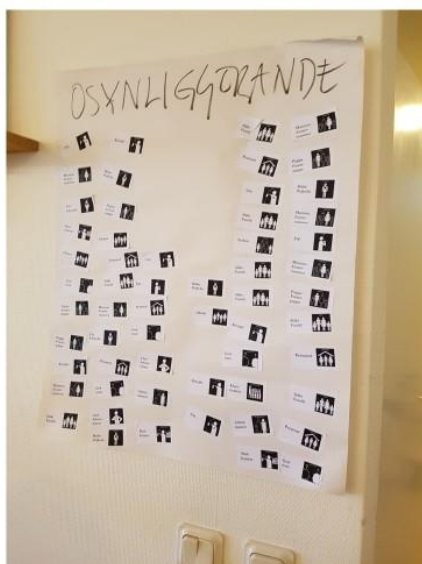
Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden

Utbildning och Relationer

Föreningen Grunden